

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

A. OBECNÁ ČÁST

I. Zhodnocení platného právního stavu, včetně zhodnocení současného stavu ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen

Zákon o opatřeních v oblasti zaměstnanosti a oblasti sociálního zabezpečení v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace

Současný právní stav reflektuje čl. 13 Směrnice Rady 2001/55/ES ze dne 20. července 2001 o minimálních normách pro poskytování dočasné ochrany v případě hromadného přílivu vysídlených osob a o opatřeních k zajištění rovnováhy mezi členskými státy při vynakládání úsilí v souvislosti s přijetím těchto osob a s následky z toho plynoucími (dále jen Směrnice 2001/55/ES), který stanoví, že členské státy zajistí osobám požívajícím dočasné ochrany možnost přiměřeného ubytování, nebo v případě potřeby zajistí pokrytí prostředků k obstarání ubytování, a že osobám požívajícím dočasnou ochranu, které nemají dostatečné prostředky, poskytnou nezbytnou pomoc v podobě sociálních dávek a prostředků na živobytí. Pro naplnění požadavků Směrnice 2001/55/ES byla navržena nová forma pomoci, a to „humanitární dávka“ zakotvená v zákoně č. 66/2022 Sb., o opatřeních v oblasti zaměstnanosti a oblasti sociálního zabezpečení v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaných invazí vojsk Ruské federace, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Lex Ukrajina MPSV“). Tuto pomoc administruje Úřad práce ČR.

Vzhledem k dynamice ozbrojeného konfliktu na území Ukrajiny a jeho dopadů na osoby hledající útočiště (dočasnou ochranu – dále jen „DO“) v České republice je tato nová forma pomoci poskytována maximálně zjednodušeným způsobem.

Humanitární dávka (dále jen „HuD“) je určená osobám, které opustily území Ukrajiny v důsledku válečného konfliktu, které se nacházejí na území ČR a které na něm získaly pobyt od 24. února 2022. Výše HuD je od 1. až 6. poskytnuté dávky v částce 5 000 Kč a od 7. dávky pak kopíruje částku životního minima. Podmínkou nároku na HuD je faktický pobyt v ČR, neposkytnutí ubytování, stravy a základních hygienických potřeb zdarma a od 2. dávky se zkoumá také sociální, příjmová a majetková situace žadatele. V říjnu 2022 byla HuD vyplacena 142 tis. cizincům.

Podpora bydlení je v rámci veřejných politik zajišťována prostřednictvím nouzového ubytování (přístřeší) nebo prostřednictvím tzv. solidárních domácností, kdy tyto domácnosti mohou obdržet příspěvek pro solidární domácnost, který poskytuje Úřad práce ČR. Výše příspěvku se stanoví s ohledem na to, zda ubytovaná osoba sdílí domácnost s žadatelem o příspěvek, nebo zda je jí poskytnuto samostatné ubytování. S ohledem na typ ubytování (sdílené/samostatné) je rovněž stanoven maximální počet osob, které se zohledňují pro výši příspěvku. Při stanovení tohoto počtu se vychází z předpokladu, že při sdíleném ubytování je zpravidla poskytnut menší prostor (např. jeden nebo dva pokoje), zatímco u samostatného ubytování se jedná o samostatný byt (dům atd.). Proto byl tento počet stanoven odlišně pro jednotlivé typy ubytování a činí 3 osoby u sdíleného ubytování a 5 osob u samostatně poskytnutého ubytování. Doba, po kterou musí být pro nárok na příspěvek ubytování poskytováno, je stanovena na alespoň 16 dnů po sobě jdoucích v rámci kalendářního měsíce.

Další podmínky pro poskytnutí příspěvku pro solidární domácnost jsou, že bydlení musí být poskytnuto bezplatně, pokud se poskytuje k bydlení celý byt, musí být před jeho poskytnutím prázdný (aby nebyli vystěhováváni kvůli cizincům s dočasnou ochranou jiní nájemníci) a v rámci poskytnutého ubytování musí být zajištěny základní standardy kvality bydlení (např. musí být zabezpečen prostor pro osobní hygienu a záchod, pro přípravu stravy, pro odpočinek). Dle dat Ministerstva práce a sociálních věcí se příspěvek vyplácí cca 19 tis. příjemců (solidárním domácnostem), v rámci nichž bylo podpořeno necelých 50 tis. cizinců; z toho přibližně 2/3 v samostatném ubytování a 1/3 osob ve sdílené domácnosti s příjemcem příspěvku.

Stávající právní úprava nemá žádné dopady na rovnost mužů a žen a není ani v rozporu se zákazem diskriminace.

Zákon o Státním fondu podpory investic

Zákon o Státním fondu podpory investic upravuje možnosti použití prostředků tohoto fondu pro řadu účelů týkajících se převážně bytové problematiky. V době přijetí tohoto zákona nebylo očekáváno, že nastane potřeba podpory v bytové oblasti z důvodu válečného konfliktu a přílivu osob vysídlených z Ukrajiny, proto není aktuálně možné použít peněžní prostředky fondu pro řešení aktuální situace zvýšené potřeby uspokojování bytových potřeb.

Zákon o zaměstnanosti a zákon o nemocenském pojištění

Pokud jde o dosavadní právní úpravu v oblasti zaměstnanosti týkající se oznamovací povinnosti zaměstnavatelů v souvislosti se zaměstnáním osoby s dočasnou ochranou, za současných podmínek nemá Úřad práce ČR jako správní orgán rozhodující o nároku na výplatu tzv. humanitární dávky možnost si z evidencí vedených v rámci resortu práce a sociálních věcí spolehlivým způsobem ověřit, zda údaje o příjmových poměrech předkládané žadatelem odpovídají skutečnosti. Evidence Úřadu práce ČR vychází z informací, které zaměstnavatelé cizích státních příslušníků hlásí podle § 87 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Mezi sdělovanými údaji však není obsažen údaj o formě základního pracovněprávního vztahu, v němž je zaměstnání vykonáváno, a ani zda se jedná o pojistný pracovněprávní vztah.

Podle údajů Úřadu práce ČR je v současné době zaměstnáno celkem 92 785 držitelů dočasné ochrany, a to bez rozdílu státní příslušnosti. Od začátku konfliktu jich bylo zaměstnáno již 142 140.

Dalším zdrojem údajů o zaměstnanosti osob s dočasnou ochranou, které může Úřad práce ČR pro svou činnost využívat, jsou evidenční údaje České správy sociálního zabezpečení. Ty však obsahují pouze údaje o osobách, jejichž zaměstnání jim založilo účast na nemocenském pojištění, tj. bez výše uvedených pracovních poměrů a právních vztahů založených dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr. Přehledy o vyměřovacích základech, které zaměstnavatel předkládá příslušné okresní správě sociálního zabezpečení, podle zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, obsahují pouze úhrn vyměřovacích základů za všechny zaměstnance a není z nich tedy možné zjistit údaje o vyměřovacím základu za každého jednotlivého zaměstnance.

Právě s ohledem na tyto skutečnosti je navrhována úprava zákona o zaměstnanosti a na něj navazující úprava zákona o nemocenském pojištění, které řeší současné výše uvedené nedostatky.

2

Zákon o některých opatřeních v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace

Stávající zákon č. 65/2022 Sb. v sobě zahrnuje i úpravu systému zajištění ubytovacích kapacit pro osoby s dočasnou ochranou, které nemají zajištěno ubytování (srov. § 6b a násl.). Právě díky tomu má Česká republika výraznou většinu osob, které potřebují asistenci státu, ubytovánu v důstojných podmínkách. Zmíněný systém je založen na tom, že kraje v součinnosti s obecními úřady obcí s rozšířenou působností zajišťují potřebné ubytovací kapacity v režimu dočasného nouzového přístřeší a nouzového ubytování, a související nezbytné služby, a to i s využitím prostor, které běžně neslouží k bydlení či ubytování, bez ohledu na nutnost dodržovat některé zákonné ubytovací standardy.

Platná právní úprava stanoví, že vláda nařízením konkretizuje rozsah souvisejících služeb poskytovaných spolu s ubytováním a rozsah ubytování na území, stejně jako stanoví rozsah úhrady peněžních nákladů pro kraje, kdy se výše náhrady odvíjí od kategorie ubytování a rozsahu služeb. Platná právní úprava dále řeší paušální náhradu nákladů na ubytování, a to v mezích 200 až 350 Kč s tím, že konkrétní výši stanoví vláda nařízením.

Stávající právní úprava nemá žádné dopady na rovnost mužů a žen a není v rozporu se zákazem diskriminace.

II. Odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy, včetně dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen, a vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy v jejím celku

Zákon o opatřeních v oblasti zaměstnanosti a oblasti sociálního zabezpečení v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace

Principem úpravy v Lex Ukrajina MPSV je potřeba zachovat i nadále specifickou formu zabezpečení osob s dočasnou ochranou, které setrvávají v ČR z důvodu ozbrojeného konfliktu na Ukrajině. Hlavním východiskem tohoto přístupu, který odráží politickou dohodu představitelů koalice, je snaha snížit administrativní zatížení Úřadu práce ČR v kontextu:

- počtu nových klientů Úřadu práce ČR z řad cizinců s udělenou dočasnou ochranou¹;
 - počtu nových klientů v důsledku zvyšujících se nákladů na živobytí a bydlení;
 - personálního stavu Úřadu práce ČR;
 - stavu digitalizace agendy Úřadu práce ČR;
 - vysoce testovaného základního systému pomoci v hmotné nouzi a testování rozhodných skutečností pro příspěvek na bydlení, případně dalších nároků zejm. v oblasti nároků pro osoby se zdravotním postižením;
 - a s tím souvisejícími požadavky na dokládání rozhodných skutečností a jejich omezenou dostupnost v digitální podobě a
 - jejich ověřování v rámci činnosti Úřadu práce ČR,
- a tím předejít situaci, kdy Úřad práce ČR nebude schopen administrovat (a vyplatit) nejen

dávkové nároky cizinců s dočasnou ochranou,²ale rovněž administrovat nároky českých občanů v oblasti dle jeho působnosti s ohledem na svou kapacitu a nápad agendy.

¹ K říjnu ÚP ČR evidovalo 142 tis. příjemců HuD.

²A dodržet závazek ČR v oblasti sociálního zabezpečení vůči cizincům s dočasnou ochranou dle směrnice Rady 2001/55/ES o minimálních normách pro poskytování dočasné ochrany v případě hromadného přílivu vysídlených osob a o opatřeních k zajištění rovnováhy mezi členskými státy při vynakládání úsilí v souvislosti s přijetím těchto osob a s následky z toho plynoucími

3

Navrhuje se proto, aby osoby s udělenou dočasnou ochranou neměly přístup k národním systémům nepojistných sociálních dávek s výjimkou situací, kdy je třeba zajistit rovné postavení s českými občany na základě předpisů EU.

Navrhované úpravy zákona č. 66/2022 Sb. odráží politickou dohodu ministra práce a sociálních věcí a ministra vnitra se zohledněním postoje zmocněnkyně pro lidská práva s cílem balancovat vyšší adresnost dávkové podpory³a schopnost Úřadu práce ČR zajistit administrací dávkových nároků v reálném čase v dané situaci.

Částka HuD bude nově již od prvního měsíce navázána na výši životního minima (podle věku), která odpovídá částce nutné k zajištění základních životních potřeb jednotlivce nebo, jde-li o dítě do 18 let věku, dítěte ve věku 15 – 26 let dle zákona č. 110/2006 Sb., o životních a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů. S cílem posílit integrační proces osob s DO bude HuD ve výši životního minima vyplácena po dobu prvního půl roku po udělení DO. Po uplynutí této doby bude zkoumáno, zda má osoba objektivní překážky pro zapojení na trh práce (např. z důvodu věku, péče o malé dítě, invalidity, studia) a v případě, že tomu tak není, bude od 7. měsíce poskytována HuD ve výši existenčního minima. Tato úprava vychází z požadavku na větší participaci osob s DO na hrazení svých životních nákladů a integraci těchto osob. S cílem efektivněji zabezpečit potřeby osob s DO, které se nacházejí ve specifické situaci, bude náležit navýšení, tj. indexace HuD v podobě násobku základní částky. Jedná se o 1,5násobek pro osoby se zdravotním postižením (průkaz osvědčující zdravotní postižení – „Disability Card“, invalidita, posouzení ČSSZ) a 1,2 násobek pro děti ve věku 6 -10 jako podpora s úhradou mimoškolních aktivit a družin (a tak posílením možnosti pečujícího rodiče pracovat). Pro nárok na HuD bude komparován příjem (má-li osoba s DO nějaký) a to jak z ČR, tak i příjem z Ukrajiny, s výší dávky, která zároveň označuje částku nutnou k zajištění základních životních potřeb navýšenou o předpokládané započitatelné náklady na bydlení, které budou stanoveny v nařízení (podle druhu bydlení a dle počtu osob). Výsledná výše dávky⁴bude porovnávána s majetkovou situací (resp. zůstatkem na účtu či jiným majetkem dle prohlášení žadatele); v případě, že osoba bude disponovat dostatkem prostředků (tj. nejen z pravidelných příjmů) na zajištění základních životních potřeb a bydlení, nebude dávka náležit. Žádost bude možné podávat pouze elektronicky prostřednictvím online formuláře přístupného na webových stránkách MPSV v českém a ukrajinském jazyce, vyjma žádosti za měsíc udělení DO. Dávka se bude vyplácet na účet s výjimkou první výplaty HuD, kterou bude možné vyplatit v hotovosti.

V souvislosti s požadavkem Strategické skupiny na změny v poskytování nouzového ubytování, zejména v souvislosti s požadavkem na omezení doby poskytování (bezplatného) nouzového ubytování (s výjimkou některých zranitelných skupin cizinců), byl směrem k MPSV vznesen požadavek na rozšíření sociální podpory tak, aby stávající nástroje finanční podpory dle Lex Ukrajina MPSV byly rozšířeny o podporu bydlení. Toto je navrhováno formou indexace HuD.

V oblasti podpory osob s dočasnou ochranou, která cílí na zajištění základních životních potřeb a nákladů na bydlení, návrh tedy zavádí následující princip podpory:

- Jsou-li příjmové poměry cizince s DO, a osob s DO, které s ním bydlí a společně uhrazují náklady na své potřeby, takové, že mu neumožňují zajištění základních životních potřeb a úhrady předpokládaných nákladů na bydlení ve výši stanovené v nařízení jako

³ Ve smyslu přihlédnutí k individuální situaci osob – cizinců s dočasnou ochranou.

⁴ Indexovaná násobkem ŽM kvůli specifickým potřebám osoby a indexovaná z důvodu podpory bydlení a předcházení bytové nouze.

4

započitatelné náklady na bydlení v bytech nebo započitatelné náklady v nebytových prostorách, poskytne se mu a osobám, které s ním bydlí a mají udělenou DO a společně uhrazují náklady na své potřeby, na základě žádosti HuD a **bytový nebo nouzový příplatek**. Částka bytového a nouzového příplatku se stanoví v nařízení vlády dle počtu osob.

- Základem podpory osobám s DO je tak HuD, která slouží k zajištění základních životních potřeb. HuD může být indexována, tj. navýšena z různých důvodů:
 - o Indexace HuD z důvodu specifických potřeb osoby s DO, a to formou násobku základní částky (1,5násobek u OZP, 1,2násobek u dětí 6 -10 let);
 - o Indexace HuD z důvodu podpory bydlení a předcházení bytové nouzi, a to formou paušální bonusové částky, jejíž výše se odvíjí od počtu osob a typu příplatku (bytový/nouzový příplatek) a je stanovena v nařízení vlády.
- Žádost o HuD a o bytový nebo nouzový příplatek se podává v rámci jedné žádosti a podává ji vždy jen jeden cizinec s dočasnou ochranou za všechny osoby s dočasnou ochranou, které s ním bydlí a společně uhrazují náklady na své potřeby.

Pro názornost výpočtu a za předpokladu, že budou pro bytový příplatek použity shodné částky, jako aktuálně pro samostatně poskytnuté ubytování v rámci příspěvku pro solidární domácnost, by výpočet vypadal takto:

Rozhodné údaje:

Matka a dvě děti (obě starší 10let)

Příjem: 20 000 Kč

Započitatelné náklady na bydlení podle nařízení: 12 000 Kč

Součet HuD (1. měsíc), o který žádají: matka: 4 860 Kč; 1. dítě: 3 490 Kč; 2. dítě: 3 490 Kč (= 11 840 Kč)

Výpočet nároku na dávku:

dávka = příjem – součet HuD – započitatelné náklady na bydlení podle

nařízení dávka = 20 000 - 11 840 – 12 000

dávka = - 3 840 Kč → Nárok na HuD vznikne na dvě děti: 6 980 Kč (aby rodina měla plusový disponibilní příjem z částky – 3 840 Kč, je potřeba dvou HuD na děti) a zároveň vznikne nárok na bytový příplatek pro 2 osoby ve výši 9 000 Kč (protože vznikl nárok na dvě HuD a byt je zapsán v evidenci).

dávka = 15 980 Kč

Je zachován příspěvek pro solidární domácnost (dále jen „PpSD“) v případě, že osoby s DO sdílí ubytování s poskytovatelem ubytování. Nadále o podporu žádá poskytovatel ubytování. Předpokládá se, že podmínky a výše příspěvku pro solidární domácnost budou stanoveny nařízením do 30. 6. 2023. Nebude-li po této době prodlouženo/přijato další nařízení vlády, PpSD nebude možné poskytovat - právní úprava z. č. 66/2022 Sb. se v části PpSD stane obsolentní.

Navrhuje se, aby rozhodné skutečnosti pro nárok mohly být prokazovány všemi možnými doklady nebo čestným prohlášením s tím, že způsob prokazování určí Úřad práce ČR.

5

Výše uvedené odráží situaci Úřadu práce ČR, skutečné kapacitní možnosti tohoto úřadu vzhledem k nápadu agendy a míře digitalizace jeho agendy, jakož i míru dostupnosti relevantních/posuzovaných skutečností v digitální podobě.

Specifická úprava sociálního zabezpečení cizinců s DO a tedy „vyloučení“ z národních dávkových systémů byla zvolena mimo jiné se zohledněním reálných možností Úřadu práce ČR administrovat dávkovou podporu cizinců s DO tak, aby byla zajištěna včasná výplata sociální dávkové podpory nejen jim, ale také celková administrace a výplata veškerých dávek občanům ČR, které jsou svěřeny do působnosti Úřadu ČR, viz výše k vyloučení národních úprav. Při návrhu úprav v z.č. 66/2022 Sb. po zhruba roce jeho existence bylo nutné se vypořádat požadavky na větší adresnost podpory ve smyslu zohlednění individuální situace osob s DO a se současnou situací Úřadu práce ČR. Obecně v oblasti sociálního dávkového zabezpečení platí, že čím adresnější úprava je, tím je administrativně náročnější a klade větší nároky na personální⁵ zabezpečení úřadu, který pomoc administruje. Čím více se zohledňuje a posuzuje rozhodných skutečností pro nárok, tím více těchto skutečností je třeba ověřit, a to buď tak, že je úřad ověří sám v rámci své činnosti, např. propojením na jiné úřady, které potřebnými informacemi disponují, nebo si je vyžádá od žadatele nebo jiných osob. V případě, že nelze tyto skutečnosti „sehrát“ v digitální podobě⁶ do existující a funkční agendové aplikace, posuzuje obsah s ohledem na splnění podmínek pro nároku úředník/úřednice. Údaje, které je možné takto sehrát v digitální podobě a automaticky ověřit díky nastavení agendové aplikace, jsou napříč veřejnými institucemi v ČR omezené.

Výše uvedené se odráží do politické dohody ohledně dalšího vyloučení správního řízení, jakkoliv je zřejmé, jak upozorňuje např. Ministerstvo vnitra, že takováto úprava se nemůže stát v budoucnu standardem. Dále se promítá do požadavků a snahy MPSV o zajištění kompletní online administrace (přes podávání žádostí až plně automatické posuzování nároku nastavením procesů a funkcionalit online aplikace), včetně s tím souvisejícího procesu dokládání skutečností. Tam, kde lze využít v digitální podobě informace z veřejných registrů, jsou využity tyto informace (takto lze dosud ověřit jen velmi výrazně omezené množství údajů) - např. možnost ověřit, že jde o cizince s DO (registr MV). Tam, kde lze potvrdit údaj online/digitálně, bude takto postupováno po zapracování do agendové aplikace (např. možnost ověřit výši příjmů od zaměstnavatele dle § 7 návrhu, nebo snaha ověřovat digitálně údaj o studiu od zdravotních pojišťoven). S ohledem na možnosti ÚP ČR se v zásadě nepřipouští „fyzické“, tj. v listinné podobě na pobočce, případně online zasláním/nahráním prosté kopie dokladu, předkládání dokladů potvrzujících rozhodné skutečnosti pro nárok (s výjimkou

situaci „došetřování“). Tzn. v případě, kdy nelze údaje sehrát v digitální podobě, bude Úřad ČR postupovat dle zákona tak, že uzná formu čestného prohlášení žadatele. Pro úplnost lze upřesnit, že z důvodů výše uvedených se s výjimkou první žádosti nepřipouští možnost podat žádost jinak než online a právní úprava tedy de facto pro uplatnění nároku předepisuje konkrétní formu. V tomto směru byl přednostně zohledněn požadavek na „automatizaci“ zpracovávání žádosti před zohledněním specifické situace osob (např. stáří) v přístupu k digitalizaci.

Je navrhována zvláštní úprava ve vztahu k zákonu č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, k zákonu č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících předpisů, ve znění pozdějších předpisů, k zákonu č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů, k zákonu č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů a k zákonu č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

⁵ Z hlediska počtu, ale i z hlediska znalostí a zkušeností pracovníků.

⁶ Tj. nikoliv formou konvertované, případně prosté kopie dokladu.

6

(v rozsahu § 4 odst. 1), pokud jde o okruhy oprávněných osob pro nároky na dávky dle výše uvedených právních úprav. Navrhovaná úprava odráží specifický charakter pobytového oprávnění, kterým disponují ukrajinští vysídlenec – dočasná ochrana. Základním znakem tohoto oprávnění je právě dočasnost pobytu, kdy se předpokládá, že po ukončení konfliktu nesetrvají tyto osoby v ČR, nýbrž mají úmysl se navrátit do své vlasti. Vzhledem k výše uvedenému lze dovodit, že absentuje těsnější a dlouhodobější sepětí těchto osob s Českou republikou a jejich záměr se dlouhodobě zapojit do společenského prostředí ČR.

Národní dávkové systémy oproti tomu reflektují z hlediska pobytových institutů výše uvedenou těsnost vazby k České republice reprezentovanou záměrem osoby setrvat na území České republiky na základě jejího svobodného rozhodnutí pobývat zde po delší dobu s ohledem na výkon zaměstnání, nebo za účelem sloučení rodiny jejího člena, který má vazbu k České republice, nebo s ohledem na zájem získat v České republice trvalý pobyt.

S ohledem na „unikátnost“ institutu dočasné ochrany, který byl aktivován rozhodnutím Rady EU, a bude nyní prodloužen do roku 2024, je navrhováno zachovat i nadále specifickou formu dávkového zabezpečení těchto osob (humanitární dávka ve spojení s příspěvkem pro solidární domácnost), neboť důvody, které vedly k jejímu vytvoření, přetrvávají. Míra sociálního zabezpečení je v souladu s požadavky směrnice Rady č. 2001/55/ES.

Předkládaným zákonem se tedy omezuje přístup osob v dočasné ochraně do dávkových systémů státní sociální podpory, příspěvku na péči a náhradního výživného. Na některé osoby v dočasné ochraně se nicméně kromě českých vnitrostátních předpisů vztahují také nařízení EP a Rady č. 883/04 resp. 1231/10. Na základě těchto nařízení získávají příslušníci třetích zemí legálně pobývající v EU, kteří se pohybují mezi státy EU (např. z důvodu zaměstnání – UKR občan žije v ČR a pracuje v SRN), nároky na určité druhy dávek, vč. některých dávek státní sociální podpory, náhradního výživného a příspěvku na péči. Nárok založený na právu EU není možné vnitrostátní úpravou odejmout z důvodu aplikační přednosti práva EU. S ohledem na to, že omezení nároků osob v dočasné ochraně nebude pro osoby, na které se vztahují uvedená nařízení EU, platit, navrhuje se to výslovně uvést v textu předpisu, aby nedošlo při aplikaci daného zákona k nejasnostem.

Navrhovaná právní úprava nemá na rovnost mužů a žen žádné dopady a není ani v rozporu se zákazem diskriminace.

Zákon o Státním fondu podpory investic

Principem navrhované změny zákona o Státním fondu podpory investic je nově umožnit poskytovat peněžní prostředky tohoto fondu na podporu poskytnutí dlouhodobě neobsazeného bytu do nájmu osobě s dočasnou ochranou a tím napomoci řešení rizika, že osoby s dočasnou ochranou nebudou mít zajištěné bydlení na trhu.

Zákon o nelékařských zdravotnických povoláních

Návrh novely reaguje na aktuální potřeby v oboru logopedie v souvislosti s pokračující invazí vojsk Ruské federace na území Ukrajiny, resp. na předpokládaný vývoj počtu osob, které potřebují strukturovanou a kvalifikovanou logopedickou péči se stimulačními metodami v oblasti artikulace, reprodukce textu, v oblasti zrakového a sluchového vnímání a slovní zásoby. Návrh novely také reflektuje skutečnost, že celkový příliv dalších příchodících osob není v rámci nadcházejícího období významně předvídatelný. Je však velmi pravděpodobné, že

7

i nadále budou přicházet do ČR další osoby, které budou následně potřebovat podporu prostřednictvím logopedické péče.

Cílem návrhu je přijmout navazující právní úpravu zohledňující aktuální vývoj poptávky po zdravotních službách, dostupné kapacity logopedů ve zdravotnictví a klinických logopedů ve zdravotnictví, které se prohloubily v důsledku nových pojištěnců – osob z Ukrajiny, kterým byla udělena dočasná ochrana, a potřeba zajištění dostupnosti a rozšíření logopedické péče zaměřené specificky na nezletilé osoby a pacienty s poruchou komunikace.

Z řad realizovaných šetření vyplývá, že v souvislosti s ukrajinskou krizí roste počet dětí s narušenou komunikační schopností. Stále početnější skupinou jsou děti s odlišným mateřským jazykem, které potřebují pro porozumění a osvojení si správné výslovnosti strukturovanou a kvalifikovanou logopedickou stimulaci.

Mezi přicházejícími jsou také nemocní lidé. S narůstajícím počtem pacientů stoupají nároky na logopedickou péči a je žádoucí v této situaci postupovat proaktivně a zlepšit přístup ke zdravotní péči a zajistit dostupnost široké škály logopedické pomoci.

Důvodem k předložení úpravy ustanovení § 23 zákona č. 96/2004 Sb., o nelékařských zdravotnických povoláních, ve znění pozdějších předpisů, které upravuje podmínky získávání odborné způsobilosti k výkonu povolání logopeda ve zdravotnictví a podmínky získání specializované způsobilosti k výkonu povolání klinického logopeda, je přijmout opatření ke zlepšení situace nedostatku odborně způsobilých zdravotnických pracovníků k poskytování logopedické péče za současného nárůstu počtu osob (dětí s komunikačními obtížemi, dětí s odlišným mateřským jazykem, pacientů), které potřebují strukturovanou a kvalifikovanou logopedickou stimulaci.

Nejvíce dětí - cizinců přišlo do České republiky v rámci válečného konfliktu na Ukrajině, což dokládají také první data týkající se podílu počtu cizinců v základních a mateřských školách.

Základní školy

školní rok	celkem žáků	z toho cizinci	cizinci procentuálně
2022/2023	1 007 595	72 718	7,22 %
2021/2022	964 571	23 359	2,42 %
2020/2021	962 348	28 380	2,95 %
2019/2020	952 946	26 527	2,78 %
2018/2019	940 928	24 026	2,55 %
2017/2018	926 108	21 992	2,37 %
2016/2017	906 188	20 237	2,23 %

Mateřské školy

školní rok	celkem dětí	z toho cizinci	cizinci procentuálně
2022/2023	369 205	19 567	5,30 %
2021/2022	360 490	12 103	3,36 %
2020/2021	357 598	11 864	3,32 %
2019/2020	364 909	11 942	3,27 %
2018/2019	363 776	11 343	3,12 %

8

Úpravou ustanovení § 23 by mělo dojít k posílení personálních kapacit logopedů ve zdravotnictví/klinických logopedů a zlepšení dostupnosti logopedických služeb zejména v situaci, kdy osob (pacientů, dětí a žáků) s logopedickými problémy neustále přibývá.

Zákon o zaměstnanosti a zákon o nemocenském pojištění

Podstatou navrhovaných změn v zákoně č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, je doplnění již existujících povinností zaměstnavatele stanovených v zákoně o zaměstnanosti, a to o informační povinnosti zaměstnavatelů, kteří zaměstnávají zaměstnance - osoby s udělenou dočasnou ochranou, ve vztahu k České správě sociálního zabezpečení. Konkrétně se jedná o hlášení nástupu zaměstnance – cizince požívající dočasnou ochranu, v pracovním poměru nebo činného na základě dohody o pracovní činnosti, jehož zaměstnání je zaměstnáním malého rozsahu podle zákona o nemocenském pojištění, nebo zaměstnance činného na základě dohody o provedení práce, do evidence zaměstnanců s dočasnou ochranou, kterou pro potřeby Úřadu práce ČR povede Česká správa sociálního zabezpečení v rámci svých registrů. Pro oblast zaměstnanosti a pro potřeby činnosti Úřadu práce ČR se proto vytváří doplňková evidence u České správy sociálního zabezpečení týkající se zaměstnanců a zaměstnavatelů,

kteří nejsou dosud evidováni podle zákona o nemocenském pojištění. Bude se jednat o zaměstnance, kterým nemusí vzniknout účast na nemocenském pojištění, a zaměstnavatele, kteří zaměstnávají pouze tyto zaměstnance a neměli povinnost se přihlásit do registru zaměstnavatelů podle zákona o nemocenském pojištění. Navrhovaná evidence podpoří ochranu zaměstnanců proti případnému obcházení pracovněprávních předpisů některými zaměstnavateli, spočívající například ve sjednávání pracovněprávních vztahů neadekvátních skutečně vykonávané činnosti, případně umožnění výkonu závislé činnosti bez řádně sjednaného pracovněprávního ujednání, které zaměstnavatelé následně při kontrole vyhotovují dodatečně. Dalším důvodem potřebnosti této evidence je, kromě potřeby zvýšení efektivity vynakládání finančních prostředků na specifické dávky sociálního zabezpečení určené držitelům dočasné ochrany, a to v souvislosti s jejich rostoucí ekonomickou soběstačností, také její využití pro případné kontroly v oblasti nelegálního zaměstnávání cizinců s udělenou dočasnou ochranou, kteří v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na Ukrajině hledají útočiště na území České republiky, kde je jim umožněno legálně vstoupit na trh práce, což však vzhledem k jejich specifické životní situaci přináší úskalí i v oblasti nelegálního zaměstnávání a jeho kontroly.

Praxe zaměstnavatelů při oznamování nástupu zaměstnance do zaměstnání, které zaměstnanci založilo účast na nemocenském pojištění, je podle zákona o nemocenském pojištění dlouhodobě ustálená a pro zaměstnavatele obvyklá. Navrhuje se proto, aby hlášení nástupu do zaměstnání u zaměstnanců s dočasnou ochranou v pracovněprávních vztazích podle zákona o zaměstnanosti probíhalo v obdobném režimu.

V souvislosti s novými evidenčními povinnostmi zaměstnavatele, které stanoví zákon o zaměstnanosti, se v zákoně o nemocenském pojištění rozšiřuje registr pojištěnců a registr zaměstnavatelů, jejichž správcem je ČSSZ, o údaje o zaměstnancích - osobách požívajících dočasnou ochranu, které jsou v pracovním poměru nebo činné na základě dohody o pracovní činnosti, jejichž zaměstnání je zaměstnáním malého rozsahu podle zákona o nemocenském pojištění, nebo činné na základě dohody o provedení práce, a o údaje o jejich zaměstnavatelích, kteří neměli dosud povinnost se přihlásit do registru zaměstnavatelů vedených ČSSZ. Dále se v zákoně o nemocenském pojištění upřesňují způsoby oznamování nástupu zaměstnance do zaměstnání, jde-li o zaměstnance požívajících dočasnou ochranu.

Zákon o některých opatřeních v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace

Změny zákona č. 65/2022 Sb. se týkají poskytování bezplatného ubytování, kdy je navrhováno časové omezení poskytování bezplatného ubytování. Po uplynutí zákonem stanovené doby bude bezplatný režim ukončen. Cizinec se může dohodnout s provozovatelem ubytování na ceně, za kterou bude moci nadále v objektu zůstat, případně si bude muset najít jiné bydlení. Cílem této změny je motivovat osoby s dočasnou ochranou, jejichž osobní poměry to umožňují, zapojit se do pracovního procesu a integrovat se do společnosti. Dalším cílem je uvolnit ubytovací kapacity pro případné nově příchozí osoby vysídlené z důvodu konfliktu z Ukrajiny. Je zřejmé, že ne všechny osoby, které v současné době využívají systém bezplatného ubytování, budou moci najít na pracovním trhu práci, proto je prostřednictvím úprav zákona č. 66/2022 Sb. vytvářen systém podpůrných dávek. Současně návrh pamatuje na zranitelné osoby, na něž se pravidlo maximální doby poskytování bezplatného ubytování vztahovat nebude. V případě těchto osob tedy nebude časové zastropování vůbec aplikováno.

Úplné zrušení současného systému poskytování bezplatného ubytování by vedlo k tomu, že by vzrostl počet osob ubytovaných v podmínkách nevyhovujících dlouhodobému ubytování, a nelze ani vyloučit, že by mohlo v dotčených lokalitách docházet i k nárůstu kriminality a ohrožení vnitřní bezpečnosti státu, stejně jako ke snížení subjektivního pocitu bezpečí osob.

Navrhuje se dále vyjmutí nemovitostí, které mají charakter bytu (kolaudace) z režimu tohoto zákona, tedy z režimu nouzového ubytování. Účelem uvedeného návrhu je posílení motivace ubytovatelů poskytovat byty do integračních ubytovacích kapacit (nyní tedy do plánované evidence bytů dle zákona č. 66/2022 Sb.) a nikoli do nouzového ubytování, které má dočasný charakter.

Na základě politického rozhodnutí k 1. 4. 2023 přechází zajištění zázemí pro registrace osob žádajících o udělení dočasné ochrany pod Ministerstvo vnitra. Zajištění ubytovacích kapacit zůstává i nadále v gesci krajů.

V oblasti poskytování zdravotních služeb osobám přicházejícím na území České republiky v důsledku válečného konfliktu na Ukrajině je třeba umožnit vytvoření sítě prvního kontaktu s těmito osobami/pacienty, a to mimo zdravotnická zařízení. Z tohoto důvodu je třeba zajistit alespoň dočasně pro tuto výjimečnou situaci pružnější systém možnosti poskytování ambulantní péče v těchto místech, kdy se v principu vychází z existujícího mechanismu upravujícího možnost poskytování zdravotních služeb mimo zdravotnická zařízení. Povolení k poskytování zdravotní péče prostřednictvím míst prvního kontaktu místně příslušný krajský úřad udělí pouze žadateli, který je oprávněn poskytovat ambulantní péči alespoň v některém z oborů, které Ministerstvo zdravotnictví stanoví v opatření obecné povahy. Tím bude rovněž zamezeno nadužívání tohoto dočasného institutu a zabezpečeno poskytování zdravotní péče v těchto místech na náležité odborné úrovni. Za cílem předcházení vzniku a šíření infekčních onemocnění bude udělení povolení zároveň podmíněno souhlasným závazným stanoviskem místně příslušné krajské hygienické stanice.

III. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky

Navrhovaná právní úprava je v souladu s ústavním pořádkem České republiky a plně respektuje též Listinu základních práv a svobod.

IV. Zhodnocení slučitelnosti navrhované právní úpravy s předpisy Evropské unie, judikaturou soudních orgánů Evropské unie nebo obecnými právními zásadami práva Evropské unie

Navrhované právní úpravy se týká především směrnice Rady 2001/55/ES ze dne 20. července 2001 o minimálních normách pro poskytování dočasné ochrany v případě hromadného přílivu vysídlených osob a o opatřeních k zajištění rovnováhy mezi členskými státy při vynakládání úsilí v souvislosti s přijetím těchto osob a s následky z toho plynoucími. Navržená úprava

nicméně osobám požívajícím dočasné ochrany nepřiznává méně výhodné podmínky než ty, které jsou vyžadovány směrnicí. Naopak postavení těchto osob je návrhem posilováno. Navrhovaná úprava je tedy plně slučitelná s předpisy Evropské unie, judikaturou soudních orgánů Evropské unie nebo obecnými právními zásadami.

Návrh ani ve své části týkající ze možnosti poskytování ambulantních zdravotních služeb mimo zdravotnická zařízení není v rozporu s právem EU.

V. Zhodnocení slučitelnosti navrhované právní úpravy s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána

Navrhovaná právní úprava se z hlediska mezinárodních závazků týká především směrnice 2001/55/ES a dále Evropské sociální charty.

Osoby disponující dočasnou ochranou jsou osobami se speciálním pobytovým oprávněním (nejsou postaveni na roveň uprchlíkům, kterým české právo přiznává stejné postavení jako českým občanům), které navazuje na směrnici Rady 2001/55/ES o minimálních normách pro poskytování dočasné ochrany v případě hromadného přílivu vysídlených osob a o opatřeních k zajištění rovnováhy mezi členskými státy při vynakládání úsilí v souvislosti s přijetím těchto osob a s následky z toho plynoucími, (dále jen „směrnice o dočasné ochraně“). Směrnice o dočasné ochraně požaduje po jednotlivých členských státech poskytnout osobám disponujícím tímto pobytovým oprávněním přiměřenou sociální ochranu. Směrnice nepožaduje rovnost ve všem, ale pouze přiměřenou ochranu.

Tuto povinnost ČR naplnila přijetím zákona č. 66/2022 Sb., o opatřeních v oblasti zaměstnanosti a oblasti sociálního zabezpečení v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace, když vytvořila specifickou a dočasnou dávkovou podporu – Humanitární dávka a Příspěvek pro solidární domácnost. Navržená úprava osobám požívajícím dočasné ochrany nepřiznává méně výhodné podmínky než ty, které jsou vyžadovány směrnicí.

Ve vztahu k Evropské sociální chartě (dále jen „ESCh“) lze konstatovat, že v měsících po příchodu do České republiky budou osoby i nadále zajištěny speciální dávkou – humanitární dávkou, nově indexovanou s ohledem na jejich specifickou situaci a s ohledem na podporu jejich bydlení.

Pro toto období se vychází z toho, že ve světle ESCh (zejména jejího čl. 13) jsou osoby v režimu odst. 4, který ukládá ČR zajistit občanům Ukrajiny (jako členského státu ESCh), kteří se

„nacházejí“ na českém území, přístup k nouzové sociální a zdravotní pomoci. Ve smyslu ESCh má poskytnutá pomoc dotčeným osobám umožnit zvládnout a zmírnit naléhavý stav potřeby (ubytování, potraviny, naléhavou péči a oblečení). Tento závazek je naplněn tím, že ČR poskytuje humanitární dávku, nově indexovanou, a případně solidární příspěvek. Po ukončení poskytování humanitární dávky mohou dotčené osoby v závislosti na délce pobytu na území ČR a splnění podmínky bydliště ve smyslu čl. 13 odst. 1 (resp. Přílohy k ESCh) vstoupit do systému pomoci v hmotné nouzi a dalších (podle toho, zda splní další podmínky nároku).

Tato forma „speciální dávkové pomoci“ stojí v zásadě mimo běžné národní dávkové systémy

a je koncipována jako přechodná s tím, že samotná dočasnost poskytnuté ochrany naznačuje, že prvky bydliště, které reflektuje naopak jistou míru dlouhodobosti pobytu, nejsou zcela naplněny, byť některé z prvků bydliště (škola, zaměstnání) naplněny být mohou.

Pokud jde např. o Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením, či Úmluvu o právech dítěte, pak je možné uvést, že výše uvedené úmluvy nejsou při formulaci obsahu smluvních závazků natolik konkrétní, aby mohly být samy o sobě právním základem hmotněprávních nároků v jejich smluvních státech a nelze se jich přímo dovolávat. K jejich provedení je vždy nutné přijmout na vnitrostátní úrovni příslušné vnitrostátní právní předpisy a v jejich rámci mohou následně jednotlivci příslušných práv (ochrana a péče o děti, podpora a ochrana práv osob se zdravotním postižením) domáhat. Je tedy na jednotlivých smluvních stranách (státech), jak výše uvedená práva realizují ve svých vnitrostátních předpisech, tato práva jsou pak samozřejmě předmětem dohledu ze strany kontrolních orgánů příslušných úmluv.

Důležitým dokumentem, který je v tomto kontextu nutné uvést, je Evropská úmluva o ochraně lidských práv (dále jen „Úmluva“).

Z judikatury Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „soud“), (zejména rozsudky N. H. a ostatní proti Francii, č. 28820/13 a B. G. a ostatní proti Francii, č. 63141/13) je možné dovodit, že z hlediska charakteru navrhovaných úprav jsou relevantní zejména obecné zásady k citovaným rozsudkům. Soud připomněl, že Úmluva ani její protokoly nezakotvují právo na politický azyl a státy mají s výhradou svých smluvních závazků, právo rozhodovat o vstupu, pobytu a vyhoštění cizinců (N. D. a N. T. proti Španělsku, č. 8675/15 a další, rozsudek velkého senátu ze dne 13. února 2020, § 188 a 167). Státy musí vzít zejména v potaz absolutní zákaz mučení, nelidského a ponižujícího zacházení platný bez ohledu na okolnosti a jednání oběti, obsažený v článku 3 Úmluvy. Soud ve svých rozsudcích konstatoval, že článek 3 Úmluvy nelze vykládat jako závazek státu zajistit každému, kdo se nachází v jeho jurisdikci, právo na bydlení (Chapman proti Spojenému království, č. 27238/95, rozsudek velkého senátu ze dne 18. ledna 2001, § 99) ani jako obecný závazek poskytnout uprchlíkům finanční podporu, aby si mohli zachovat určitou životní úroveň (Muslim proti Turecku, č. 53566/99, rozsudek ze dne 26. dubna 2005, § 85). Soud však již rozhodl, že u stížnosti žadatelů o azyl na jejich nouzi vyplývá povinnost státních orgánů poskytnout ubytování nebo slušné materiální podmínky z vnitrostátní právní úpravy přijaté k provedení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/33/EU ze dne 26. června 2013, kterou se stanoví normy pro přijímání žadatelů o mezinárodní ochranu („přijímací směrnice“) (M. S. S. proti Belgii a Řecku, cit. výše, § 250).

Ve výše uvedeném kontextu je nutné uvést, že uvedené rozsudky se zabývali situací osob v postavení žadatelů o udělení mezinárodní ochrany, zatímco osoby s udělenou dočasnou ochranou jsou v jiném postavení, a to i ve vztahu k použitelné evropské legislativě. Vůči osobám s udělenou dočasnou ochranou jsou státy povinovány dodržením závazků vyplývajících ze směrnice 2001/55/ES (viz výše).

Na základě výše uvedeného se má za to, že vytvoření výše uvedené specifické dávkové podpory je slučitelné s mezinárodními závazky České republiky, respektuje ESCh a také Ženevskou

úmluvu ze dne 28. července 1951 o právním postavení uprchlíků, ve znění Newyorského protokolu ze dne 31. ledna 1967, stejně jako Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv, i když nelze odhlédnout od skutečnosti, že řešená situace - příchod velkého počtu cizinců s důvodu vypuknutí ozbrojeného konfliktu na jejich území vyvolaného vnějším agresorem a následná aplikace institutu dočasné ochrany v zemích EU na základě rozhodnutí Rady EU je zcela bezprecedentní a požadavky Směrnice o dočasné ochraně, resp. institut dočasné ochrany

nebyl ve světle mezinárodních závazků dosud zcela vyložen.

VI. Předpokládaný hospodářský a finanční dopad navrhované právní úpravy na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty, na podnikatelské prostředí České republiky a sociální dopady, včetně dopadů na rodiny a dopadů na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny, a dopady na životní prostředí

Zákon o opatřeních v oblasti zaměstnanosti a oblasti sociálního zabezpečení v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace

Náklady v oblasti HuD:

Náklady na HuD za měsíc říjen 2022 jsou ve výši 651,2 mil. Kč (poskytnuto na základě 93 000 žádostí pro 142 000 osob s DO). Při stávajícím počtu příjemců lze i nadále předpokládat **dopady ve výši 600 až 650 mil. Kč měsíčně** (nelze predikovat, kolik osob bude mít HuD ve výši existčního minima a kolik osob bude mít indexovanou HuD pro zajištění specifických potřeb.).

Náklady v oblasti bytového a nouzového příplatku, příspěvku pro solidární domácnost:

Podle dat MPSV byl za říjen 2022 příspěvek pro solidární domácnost vyplacen cca 17,7 tis. příjemců (solidárním domácnostem), v rámci nichž bylo podpořeno cca 47 tis. cizinců; z toho přibližně 2/3 v samostatném ubytování a 1/3 osob ve sdílené domácnosti s příjemcem příspěvku. Náklady na příspěvek pro solidární domácnost za měsíc říjen (tj. vyplaceno v listopadu) jsou ve výši 161 mil. Kč. Na základě analýzy dat ze systému HUMPO je možný přesun podpory lidí bydlících v bytech právnických osob pod systém MPSV v rozsahu cca 7 tisíc osob. Podpora v bytech se přesune, pravděpodobně za stejných finančních podmínek, do nově zaváděného „bytového příplatku“. Lze tedy očekávat **měsíční náklady v rozsahu cca 185 mil. Kč** (současné náklady na podporu v PpSD navýšené o cca 7 tisíc lidí bydlících v bytech právnických osob; předpokládá se shodná výše bytového příplatku jako jsou aktuálně platné částky příspěvku pro solidární domácnost pro samostatně poskytnuté bydlení).

V rámci nouzového příplatku lze očekávat, že určitá část osob s DO bude i nadále v nouzovém ubytování bezplatně (jelikož se budou řadit mezi zranitelné skupiny). Pokud tato skupina bude tvořit cca třetinu celkového počtu osob aktuálně bydlících v nouzovém ubytování a zbylé dvě třetiny splní požadavky na přiznání HuD a nouzového příplatku, mohou se dodatečné náklady na nouzový příplatek pohybovat až na úrovni cca 120 – 130 mil. Kč měsíčně (a to za předpokladu, že výše nouzového příplatku bude stanovena na úrovni 80 % bytového příplatku).

Celkově lze tedy předpokládat měsíční náklady na úrovni cca 900 – 970 mil. Kč.

Úprava generuje náklady dané velmi specifickou situací, kterou je příchod velkého množství občanů Ukrajiny do ČR v důsledku vpádu cizího agresora do jejich země a rozpoutání válečného konfliktu v Evropě. Česká republika má s ohledem na požadavky Směrnice o dočasné ochraně závazek zabezpečit sociálních potřeby těchto osob, kterým byla (na základě rozhodnutí Rady EU o aktivizaci tohoto institutu) udělena dočasná ochrana. Opatření k

zabezpečení sociálních potřeb cizinců bylo „svěřeno“ do působnosti MPSV, a to již původní úpravou zákona č. 65/2022 Sb. (a v návaznosti na to zákon č. 66/2022 Sb.), kterou byla novelizována příslušná část zákona o dočasné ochraně, dle kterého bylo sociální (a hmotné) zabezpečení osob s dočasnou ochranou v působnosti Ministerstva vnitra. Návrh předkládané úpravy rozšiřuje opáření v působnosti MPSV směrem k požadavku na zabezpečení potřeby bydlení (mimo nouzové ubytování poskytované bezplatně zranitelným skupinám cizinců). S přihlédnutím k uvedenému je třeba konstatovat, že v tuto chvíli nemá MPSV v rámci výdajových limitů svého rozpočtu zabezpečeny finanční prostředky na krytí potřeb vyplývajících z legislativní úpravy.

U navrhované úpravy se nepředpokládají negativní sociální dopady na ukrajinskou komunitu cizinců s udělenou dočasnou ochranou, jejichž sociální (a hmotné) zabezpečení je předmětem této úpravy. Nepředpokládají se finanční nároky na podnikatelské subjekty, popř. dopady na životní prostředí České republiky.

Zákon o Státním fondu podpory investic

Podle aktuálních dat z databáze HUMPO se aktuálně (k 4. 1. 2023) nachází 71 387 osob v nouzovém ubytování (nejvíce ubytovny, hotely, penziony ad.). K jejich přechodu do standardního nájemního bydlení by byla potřeba cca 20 tis. bytů.

Pro rok 2023 počítá MMR s aktivizací 10 000 dlouhodobě prázdných bytů (tj. s kapacitou minimálně 30 000 osob). Pro jeden byt se počítá s náklady 75 tis. Kč, z čehož rámcově 30 tis. Kč bude tvořit motivační příspěvek pro majitele, 30 tis. Kč další náklady na získání bytu (verifikace stavu, pojištění a servis při pronájmu bytu v prvním roce) a dále 15 tis. Kč na dovybavení bytu a na rezervu k pokrytí případných škod. Celkové předpokládané náklady jsou tedy 750 mil. Kč pro prvních 12 měsíců realizace. Reálnost nákladů je ověřována v pilotním projektu MMR ve spolupráci s Mezinárodní organizací pro migraci, poté budou znovu předloženy vládě při projednávání nařízení, které stanoví podrobnosti využití prostředků SFPI pro tento účel.

Oproti nové výstavbě nebo rekonstrukcím se jedná o potenciálně nejlevnější nástroj na získání bytu pro ubytování cizinců s dočasnou ochranou.

Zákon o zaměstnanosti a zákon o nemocenském pojištění

S navrhovanou změnou zákona o zaměstnanosti nejsou spojeny negativní dopady na státní rozpočet. S navazující změnou zákona o nemocenském pojištění se rovněž nepojí žádné negativní dopady na státní rozpočet, neboť navrhovaná změna se týká pouze rozšíření údajů v registru pojištěnců a zaměstnavatelů, které ČSSZ již vedou.

V souvislosti s navrhovaným zavedením povinnosti zaměstnavatelů ohlašovat nástup zaměstnance – cizince požívajícího dočasné ochrany v pracovním poměru nebo činného na základě dohody o pracovní činnosti, jehož zaměstnání je zaměstnáním malého rozsahu podle zákona o nemocenském pojištění, nebo zaměstnance činného na základě dohody o provedení práce, a následným využitím této informace v rámci zákonných oprávnění Úřadem

práce ČR k došetření příjmové situace takového cizince, lze očekávat efektivnější vynakládání peněžních prostředků na humanitární dávku určenou těmto cizincům, což ve svém důsledku bude mít pozitivní dopady na státní rozpočet.

Pokud jde o sociální dopady, dotýká se tato změna specifické skupiny osob nacházejících se na území České republiky, tedy cizinců – držitelů dočasné ochrany, kterým je na základě platných právních předpisů umožněn volný přístup na trh práce. V souvislosti se zavedením povinnosti jejich zaměstnavatelů nahlásit nástup těchto osob do pracovněprávního vztahu bude posílena jejich ochrana v oblasti potenciálních rizik nelegálního zaměstnávání.

Zákon o některých opatřeních v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace

S navrhovanou změnou zákona o některých opatřeních v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace jsou spojeny nároky na státní rozpočet. Odhadované náklady související s převzetím a následným provozem KACPU jsou 300 mil. Kč, z toho 180 mil. Kč Ministerstvo vnitra zajistí z EU zdrojů, zbylé náklady bude nutné zajistit ze státního rozpočtu.

Úprava řešení otázky zranitelných osob z pohledu veřejného zdravotního pojištění bude mít vliv na výdaje státního rozpočtu v řádu jednotek milionů Kč ročně. To plyne z předpokladu počtu takto dotčených osob (maximálně nižší stovky) a výši ročního odvodu za státního pojištěnce ve výši 22 800 Kč. Při počtu 200 takto zařazených osob se jedná o výdaj ve výši 5 560 tis. Kč. O tyto prostředky bude naopak posílen systém veřejného zdravotního pojištění, přičemž na straně zdravotních pojišťoven zároveň odpadne administrativní zátěž v podobě vymáhání pojistného, kdy lze očekávat, že by tyto osoby z objektivních důvodů nebyly schopny jej hradit.

Stran úpravy týkající se možnosti poskytování ambulantní péče v místech pobytu osob přicházejících z Ukrajiny lze uvést, že dopad na systém veřejného zdravotního pojištění bude záviset na rozsahu migrační vlny a na potřebě zdravotní péče z ní vyplývající. Paušální částka na den poskytované péče se může pohybovat od 10 do 20 tisíc Kč na jednu jednotku poskytované péče (lékař a zdravotní sestra) a při potřebě péče v rozsahu 15 jednotek denně a dvou měsíců se tak dopad do systému veřejného pojištění odhaduje na 9-18 mil. Kč, resp. obecněji na nízké desítky milionů Kč při větším rozsahu péče. Návrh nebude znamenat žádnou dodatečnou finanční zátěž ani pro Ministerstvo zdravotnictví ani pro krajské úřady.

VII. Zhodnocení dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů

Pokud jde o navrhovanou změnu zákona o zaměstnanosti a zákona o nemocenském pojištění, která se týká doplnění informační a registrační povinnosti zaměstnavatelů a rozšíření okruhu údajů vedených v registru pojištěnců, účelem navrhované právní úpravy je rozšíření okruhu informací, které budou sloužit výhradně pro účely zjištění, zda osoba s dočasnou ochranou je v pracovněprávním vztahu či nikoli v souvislosti s její žádostí o humanitární dávku nebo v souvislosti s kontrolou prováděnou oprávněnými subjekty v oblasti nelegálního zaměstnávání. Zpracovávání osobních údajů bude tedy sloužit pouze k účelu, který je stanoven zákonem a jako takové bude prováděno na základě oprávnění jednotlivých subjektů získávat osobní údaje zaměstnaných osob s dočasnou ochranou.

zaměstnání v rámci dohody o pracovní činnosti či dohody o provedení práce, nebudou hlášeny pro účely nemocenského pojištění, ČSSZ zde bude fungovat jako technický provozní subjekt zajišťující příjem údajů využívaných pro účely zaměstnanosti, tedy Státního úřadu inspekce práce, oblastních inspektorátů práce a Úřadu práce České republiky, které budou tyto údaje využívat dle zákonných mezí pouze pro stanovený účel.

Rozšíření okruhu zpracovávaných osobních údajů fyzických osob, tedy osob s dočasnou ochranou, navazuje již na současnou právní úpravu, kdy ČSSZ eviduje zaměstnance, kterým vznikla účast na pojištění, byť jen v jednom kalendářním měsíci. Takoví zaměstnanci zůstávají v evidencích ČSSZ, i když teoreticky účastní pojištění být již nikdy nemusí.

V souvislosti s navrhovanými změnami dojde k rozšíření počtu subjektů, jejichž osobní údaje budou zpracovávány. Bude se jednat o evidování osobních údajů osob, jimž byla udělena dočasná ochrana, které zahájí pracovní činnost nepodléhající nemocenskému pojištění. Počet těchto osob není možno přesně kvantifikovat a bude záviset na počtu osob s dočasnou ochranou, které vstoupí do uvedených pracovněprávních vztahů. Ke dni 9. 1. 2023 bylo zaznamenáno 87 334 "běžících" pracovních úvazků pro osoby s dočasnou ochranou dle ustanovení § 98 písm. a) zákona o zaměstnanosti, které jsou ukrajinské národnosti. Na základě dat lze odhadnout, že tyto úvazky vykonávalo 81 117 unikátních osob. Z porovnání s administrativními daty od Úřadu práce ČR a výběrového šetření ISPV lze odhadnout, že v méně než 40 % jde o pracovní poměr a ve více než 60 % jde o dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr – zde je potřeba upozornit, že se jedná o dopočtené údaje na základě výběrového šetření Informačního systému o průměrném výdělku (ISPV) a administrativních dat o registraci na Úřadu práce ČR.

Pro posouzení vlivu zpracování osobních údajů v rámci navrhované legislativní úpravy na ochranu osobních údajů byla zhodnocena také rizikovost pro subjekty údajů – tj. fyzické osoby – osoby s dočasnou ochranou, jejichž osobní údaje budou na základě oznámení jejich zaměstnavatele evidovány v souvislosti se započítáním jejich pracovněprávního vztahu, který nezakládá účast na nemocenském pojištění, a zároveň byla vyhodnocena opatření k zabezpečení osobních údajů, pokud jde o volbu okruhu oprávněných osob přistupovat k osobním údajům a tyto údaje návazně zpracovat nebo jinak využívat.

Předkládaná novela mění stávající zpracování osobních údajů jen minimálně. Z pohledu způsobu a organizace zpracování osobních údajů je zachováván informační systém, kde jsou osobní údaje o zaměstnancích uloženy, resp. zpracovávány, včetně okruhu oprávněných osob, které s nimi mají pracovat, resp. přístupových práv k nim. Rizika související s rozšířením okruhu subjektů, jejichž osobní údaje mají být zpracovávány, byla rovněž vyhodnocena jako minimální, neboť zpracovávání osobních údajů těchto osob bude sloužit výhradně k zákonem stanovenému účelu, a to zjištění skutečnosti, zda je osoba zaměstnána v případě její žádosti o humanitární dávku či v případě kontrol v oblasti nelegální práce, které naplňují mimo jiné požadavek prevence nežádoucích jevů souvisejících se zaměstnaností zranitelných osob, mezi něž osoby s dočasnou ochranou nepochybně patří.

Na základě výše uvedeného lze tedy shrnout, že navrhovaná právní úprava nebude mít negativní dopady na ochranu soukromí a osobních údajů fyzických osob.

VIII. Zhodnocení korupčních rizik

Navrhovaná právní úprava není spojena s výraznými korupčními riziky.

IX. Zhodnocení dopadů na bezpečnost nebo obranu státu

Ačkoli obecně lze konstatovat, že výrazné navýšení počtu cizinců na území České republiky může být spojeno s jistými dopady v oblasti vnitřní bezpečnosti, vychází se ze skutečnosti, že osoby, kterým jsou přiznávána navrhovanou právní úpravou zvláštní práva a povinnosti, jsou držiteli příslušných pobytových oprávnění, udělených kompetentními státními orgány.

U navrhované právní úpravy se nepředpokládá zásadní negativní vliv na bezpečnost nebo obranu státu. Přechod na úplatnou formu ubytování po 150 dnech může ovšem vést k tomu, že některé osoby z řad cizinců by mohly mít problémy s udržení stávající formy ubytování, případně s nalezením nové. Pokud by tato skupina osob zůstala zcela bez ubytování, mohl by nárůst osob (cizinců) bez domova negativně ovlivnit bezpečnostní situaci v České republice i subjektivní pocit bezpečí obyvatel. Z tohoto důvodu je důležité, aby byl návrh na zpoplatnění ubytování po uplynutí stanovené doby ubytování doplněn o systém sociální či věcné pomoci (dávky, příspěvky, dostupné bydlení) těmto osobám.

X. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy se Zásadami pro tvorbu digitálně přívětivé legislativy

Navrhovaná právní úprava byla vyhodnocena vzhledem k následujícím zásadám:

1. Budování přednostně digitálních služeb (princip digital by default)

Zásada není navrhovanou právní úpravou negativně dotčena.

Pokud jde o oznamovací povinnost zaměstnavatele týkající se všech druhů pracovněprávních vztahů cizinců požívajících dočasné ochrany, budou využívány dosavadní postupy a elektronické formuláře České správy sociálního zabezpečení.

2. Maximální opakovatelnost a znovupoužitelnost údajů a služeb

Zásada není navrhovanou právní úpravou negativně dotčena.

3. Budování služeb přístupných a použitelných pro všechny, včetně osob se zdravotním postižením (princip governance accessibility)

Zásada není navrhovanou právní úpravou negativně dotčena.

4. Sdílené služby veřejné správy

Zásada není navrhovanou právní úpravou negativně dotčena.

5. Konsolidace a propojování informačních systémů veřejné správy

Zásada není navrhovanou právní úpravou negativně dotčena.

Administrativní údaje České správy sociálního zabezpečení, které budou nyní obsahovat i údaje o nástupu cizince požívajícího dočasné ochrany do jakéhokoli pracovněprávního vztahu, budou sloužit již na podkladě současné právní úpravy Úřadu práce ČR jako zdroje údajů o zaměstnanosti osob s dočasnou ochranou.

6. Mezinárodní interoperabilita – budování služeb propojitelných a využitelných v evropském prostoru

17

Zásada není navrhovanou právní úpravou negativně dotčena.

7. Ochrana osobních údajů v míře umožňující kvalitní služby (princip GDPR)

Soulad navrhované právní úpravy s dotčenou zásadou je řešen v části „Zhodnocení dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů“. Jak je již tam uvedeno, s přijetím návrhu nejsou spojena opatření, ve kterých by bylo možné spatřovat dopady na ochranu soukromí a osobních údajů.

8. Otevřenost a transparentnost včetně otevřených dat a služeb (princip open government)

Zásada není navrhovanou právní úpravou negativně dotčena.

9. Technologická neutralita

Zásada není navrhovanou právní úpravou negativně dotčena.

10. Uživatelská přívětivost

Zásada není navrhovanou právní úpravou negativně dotčena.

Návrh zákona je v souladu se všemi zásadami digitálně přívětivé legislativy.

XI. Hodnocení dopadů regulace podle Obecných zásad

Ministr pro legislativu a předseda Legislativní rady vlády dopisem č.j. 59758/2022-UVCR ze dne 19. prosince 2022 udělil výjimku z povinnosti provést hodnocení dopadů regulace podle Obecných zásad pro hodnocení dopadů regulace.

B. ZVLÁŠTNÍ ČÁST

ČÁST PRVNÍ

K Čl. I:

K bodu 1 (§ 6 odst. 1 až 3):

Jedna z podmínek pro nárok na HuD bude test všech (i zahraničních) příjmů a majetku na účtech cizinců s dočasnou ochranou (již ne sociálních poměrů). Nárok na HuD má cizinec s dočasnou ochranou, jestliže jeho příjem spolu s příjmy osob, se kterými bydlí a společně uhrazuje náklady na jejich potřeby nedosahuje výše humanitární dávky, o kterou žádá. Dochází tak při posuzování nároku na dávky k zavedení okruhu společně posuzovaných cizinců s dočasnou ochranou, a to na základě fakticity bydlení a společného hrazení nákladů na život. V rámci toho, jde tedy možné, že pakliže spolu osoby nesdílí náklady na život, je možné, že v rámci jednoho obydlí vznikne více okruhů k posouzení.

Za příjmy se nově považují i příjmy ze zahraničí (především z Ukrajiny), a to jak z výdělečné činnosti, tak ze sociálních dávek atd. Jako příjem se pro účely nároku na HuD vylučují vyplacená HuD a rovněž finanční prostředky poskytnuté od Dětského fondu Organizace spojených národů (UNICEF).

18

K příjmům ze zahraničí se bude přistupovat obdobně jako k příjmům v České republice. Tento příjem se přepočte na českou měnu podle příslušného kursu vyhlášeného Českou národní bankou platného k prvnímu dni období, za které se zjišťuje příjem. Pro přepočet měn, u nichž Česká národní banka nevyhlašuje příslušný kurs, se použije kurs této měny obvykle používaný bankami v České republice k prvnímu dni období, za které se zjišťuje příjem. Je-li příjem vyplacený v cizí měně předmětem daně z příjmů podle zákona o daních z příjmů, přepočte se na českou měnu způsobem platným pro účely daně z příjmů. Jedná se o právní úpravu obdobnou právní úpravě využívané pro systém dávek státní sociální podpory.

Vzhledem k tomu, že v praxi se objevují případy, kdy se osoby s dočasnou ochranou nezdržují na území ČR nebo na adrese, kterou uvedly na OAMP, je zapotřebí tyto situace zohlednit při vyhodnocení nároku na dávku. Povinností cizince s dočasnou ochranou je hlásit pracovišti OAMP všechny změny, které se týkají jeho bydliště, přičemž nahlásit změnu musí nejdéle do 3 dnů. S ohledem na „komunikaci“ systému MV a MPSV – propsání změny, je v rámci úpravy počítáno s poskytnutím dostatečného časového prostoru, aby nedošlo k nedůvodné ztrátě nároku na HuD, ačkoli cizinec splnil povinnost hlásit místo bydliště v řádném termínu.

HuD se i nadále poskytuje na žádost a na aktuální kalendářní měsíc. Žádost je zpřístupněna on-line na webových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí a pro přihlášení (ztotožnění) se využívá identita občana. Žádost podává jedna osoba a uvede do ní veškeré potřebné údaje ke všem osobám, se kterými bydlí a společně s nimi hradí své náklady.

K bodu 2 (§ 6 odst. 5):

Zavádí se rozhodné období pro dokládání příjmů. Aby bylo zcela zřejmé, v jaké výši příjmy osoba celkově má, je toto období jeden kalendářní měsíc předcházející aktuálnímu kalendářnímu měsíci, v němž žádá o dávku.

K bodu 3 (§ 6 odst. 7):

V souvislosti s možností podat žádost o dávku pouze online (vyjma první žádosti), se ruší možnost výplaty dávky v hotovosti (vyjma první dávky) a ponechává se forma výplaty převodem na platební účet.

K bodu 4 (§ 6a):

Pro nárok na bytový příplatek k humanitární dávce bude podmínkou zaevidování bytu, ve kterém se osoba s dočasnou ochranou nachází, do nového informačního systému vedeného Ministerstvem práce a sociálních věcí – evidence bytů. Evidence bytů bude provázána s katastrem nemovitostí (kontrolní mechanismus ověření vlastnictví) a propojena s aplikací pro výplatu humanitární dávky tak, aby po podání žádosti proběhlo ověření existence bytu a zároveň proběhne ověření totožnosti a správnosti adresy ubytování osob s dočasnou ochranou (registr obyvatel). Prostory, které nejsou uvedeny v evidenci, se považují za jiné prostory a lze do nich žádat o nouzový příplatek (tj. byty nezapsané do evidence, hromadné ubytování, atd.)

K bodu 5 (§ 6b až 6d):

S navyšováním částek životního a existenčního minima v souvislosti s inflací se jeví jako adekvátní navázat částky humanitární dávky od samotného začátku na výši životního a existenčního minima. Z povahy věci dočasné ochrany není po dobu prvních šesti měsíců

19

požadována aktivita těchto osob a HuD bude náležet ve výši životního minima, tj. s účinností od 1. ledna 2023 jde o částky 3 490 Kč pro osoby do 18 let věku a 4 860 Kč pro osoby starší 18 let.

Po půl roce pobytu v České republice se již ovšem předpokládá zapojení osob s dočasnou ochranou do hrazení jejich životních nákladů. V případě, že se nebude jednat o zranitelnou osobu (z objektivních důvodů nemůže pracovat a práci si ani hledat, a to z důvodu studia, péče o malé dítě, nebo z vysokého věku nebo invalidity), bude náležet HuD ve výši existenčního minima, tj. 3 130 Kč. Zavádí se zde obdobný požadavek na aktivitu jako pro dávky pomoci v hmotné nouzi. U zdravotně zranitelných osob výše humanitární dávky činí 1,5 násobek částky osob podle věku – s účinností od 1. ledna 2023 jde o částky 5 235 Kč pro osoby do 18 let věku a 7 290 Kč pro osoby starší 18 let.

Nově se stanovuje kompetence okresních správ sociálního zabezpečení posoudit na žádost cizince s dočasnou ochranou, zda je tento cizinec osobou se zdravotním postižením, obdobně jako při posouzení vzniku nároku na průkaz osoby se zdravotním postižením podle zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Skutečnost, že se jedná o cizince s dočasnou ochranou Česká správa sociálního zabezpečení, resp. okresní správa sociálního zabezpečení ověří při doručení žádosti, v cílovém stavu bude toto ověření zajištěno zpřístupněním potřebných údajů ze strany Ministerstva vnitra ČR elektronicky způsobem umožňujícím dálkový přístup.

Součástí humanitární dávky je též pomoc s úhradou nákladů na bydlení, a to ve formě bytového příplatku k dávce pro bydlení v bytech zapsaných do evidence a ve formě nouzového příplatku k dávce pro ostatní formy bydlení. Částky započitatelných nákladů na bydlení, které slouží k vyhodnocení příjmové situace a výše příplatků se stanoví v nařízení vlády. Předkladatel si je vědom, že Ústava České republiky v čl. 78 umožňuje vládě vydávat nařízení k provedení zákona a v jeho mezích, nicméně zmocnění bylo formulováno s ohledem na skutečnost, že i nadále není zřejmé, jak se bude konflikt vyvíjet a jaké budou dopady pro ČR (zejm. počet osob s DO), a to zejména také s ohledem na možnosti státního rozpočtu. Je třeba vzít na vědomí, že úprava generuje náklady dané velmi specifickou situací, kterou je příchod velkého množství občanů Ukrajiny do ČR, kdy s ohledem na požadavky směrnice o dočasné ochraně má ČR závazek zabezpečit jejich základní potřeby. V tuto chvíli přitom MPSV v rámci výdajových limitů svého rozpočtu nemá zabezpečeny finanční prostředky na krytí potřeb vyplývajících z legislativní úpravy. Rovněž je nutné mít možnost adekvátně a v přiměřeném čase reagovat na změnu potřeb a částky, resp. znění nařízení, upravit.

Do žádosti o dávku se doplňují údaje o zaměstnavatelích pro zjištění výše příjmu a informace o bankovních účtech s cílem ověření celkových příjmů, které by osoby mohly využít k zajištění svých základních životních potřeb (tj. jedná se zejména o úspory, které mohou být využity). Zavádí se rovněž prohlášení o majetkových poměrech s cílem zjištění celkové majetkové situace (movité i nemovité věci, finanční prostředky v hotovosti). Jedná se o období prohlášení, které se podává v rámci pomoci v hmotné nouzi.

Navrhuje se, aby rozhodné skutečnosti pro nárok mohly být prokazovány všemi možnými doklady nebo čestným prohlášením. Uvedené odráží situaci Úřadu práce, skutečné kapacitní možnosti tohoto úřadu vzhledem k náporu agendy a míře digitalizace jeho agendy, jakož i míru dostupnosti relevantních/posuzovaných skutečností v digitální podobě.

K bodu 6 (§ 7):

20

Vzhledem k vedení evidence o nástupu osob s dočasnou ochranou do zaměstnání a v kontextu procesů digitalizace se jeví jako žádoucí zjišťovat příjmy přímo od zaměstnavatele, u kterého osoba s dočasnou ochranou začala pracovat. Zjistí-li se, že je žadatel o HuD uvedl do žádosti zaměstnavatele a je veden v rámci evidence pracujících osob s dočasnou ochranou [tj. zaměstnavatel zaslal Oznámení o nástupu do zaměstnání (skončení zaměstnání)], Úřadu práce ČR danému zaměstnavateli zašle výzvu s dotazem na výši výdělku dané osoby s dočasnou ochranou za daný kalendářní měsíc (tj. výzvy by se případně každý měsíc opakovaly) a zaměstnavatel bude mít povinnost toto Úřadu práce ČR ve stanovené lhůtě sdělit a to prostřednictvím datové schránky a nebo využitím informačního systému podle specifikace (dle preference zaměstnavatele), ve formátu a struktuře zveřejněné Ministerstvem práce a sociálních věcí. Specifikace bude k dispozici na webových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí nejpozději dne 30. dubna 2023. Jedná se o obdobnou úpravu, kterou ve svých předpisech využívá Ministerstvo financí a byla použita i pro zjišťování příjmů v rámci státní sociální podpory s účinností od 1. července 2023

K bodu 7 (§ 8 odst. 1):

Ruší se poskytování příspěvku pro solidární domácnost pro situace, kdy je osobě s dočasnou ochranou poskytnut celý byt, neboť tato situace bude řešena poskytnutím příplatku pro domácnost. Jinak se zachovává dosavadní právní úprava. Sdíleným ubytováním se myslí situace, kdy osoby s dočasnou ochranou sdílí bydlení s českou domácností, tj. bydlí společně.

K bodu 8 (§ 8 odst. 7):

Nárok na příspěvek pro solidární domácnost zaniká, pokud do konce následujícího kalendářního měsíce, na který se nárok uplatňuje, nebyla žádost o příspěvek podána. Jedná se o shodnou úpravu s dosavadní právní úpravou upravující nárok na HuD.

K bodu 9 (§ 8 odst. 8):

V důsledku úpravy nároku na příspěvek pro solidární domácnost (čl. I bod 5) je třeba upravit zmocňovací ustanovení, ze kterého se vypouští úprava pro případy, kdy byl k bydlení bezplatně poskytován celý byt.

K bodu 10 (§ 8a):

Zavádí se mechanismus, kdy podáním žádosti žadatel souhlasí s tím, že si krajská pobočka Úřadu práce může ověřit všechny skutečnosti uvedené v žádosti (příjmy ze zaměstnání, příjmy

z dávek z Ukrajiny, status studenta, bankovní účty, atp.). Právnické a fyzické osoby jsou povinny tyto údaje Ministerstvu práce a sociálních věcí sdělit, pokud se jedná o údaje nezbytné pro přiznání dávky.

K bodu 11 (§ 8b):

Vzhledem k rozhodnutí vlády a strategické skupiny o prodloužení dočasné ochrany včetně separátního systému podpory je i nadále potřeba ošetřit vstup osob s dočasnou ochranou do vnitrostátních předpisů. Tato úprava vychází z charakteru specifického pobytového oprávnění ukrajinských vysídlenců, kteří získali dočasnou ochranu v důsledku ozbrojeného konfliktu. Je specifické svou dočasností s tím, že se předpokládá, že po ukončení konfliktu

21

nesetrvají tyto osoby v České republice, nýbrž mají úmysl se navrátit do své vlasti. Vzhledem k výše uvedenému absentuje těsnější a dlouhodobější sepětí těchto osob s Českou republikou a jejich záměr se dlouhodobě zapojit do společenského prostředí České republiky. S ohledem na specifičnost statusu dočasné ochrany je navrhováno zachovat specifickou formu zabezpečení těchto osob, neboť důvody, které vedly k jejímu vytvoření, nadále přetrvávají.

Navrhované ustanovení má za cíl předejít situacím, kdy by důsledky aplikace tohoto ustanovení dopadly na osoby, kterým „sociální nároky“ vyplývají z práva EU. Zejména jde o situace, kdy se na osoby s dočasnou ochranou začnou vztahovat přímo aplikovatelné předpisy EU, které zakládají určité nároky i občanům třetích zemí (zejména v návaznosti na aplikaci Nařízení EP a Rady č. 883/04 resp. 1231/10). Tedy např. na situace, kdy osoby s udělenou dočasnou ochranou, případně jejich rodinní příslušníci migrují mezi jednotlivými členskými státy za prací.

K bodu 12 (§ 9 odst. 2):

S ohledem na trvající ozbrojený konflikt na území Ukrajiny a jeho dopady na možnosti zajištění základních životních potřeb a ubytování cizinců s dočasnou ochranou na území České republiky se navrhuje prodloužit platnost zákona o jeden rok.

K Čl. II (přechodná ustanovení):

K bodům 1 a 2:

Určují se pravidla pro použití staré a nové právní úpravy. Účinnost změn v podmínkách nároku se bude týkat nároků na humanitární dávky od měsíce července 2023. Příspěvek pro solidární domácnost je dávka, které se vyplácí za předchozí měsíc. Stávající příspěvek pro solidární domácnost bude v červenci 2023 poskytnut podle právní úpravy účinné do konce června 2023 a v srpnu 2023 již podle nové právní úpravy.

K bodu 3:

Stanoví se datum, do kterého MPSV zveřejní specifikaci údajů podle § 7 zákona č. 66/2022 Sb.

ČÁST DRUHÁ

K čl. III bodu 1

Nové písmeno p) v § 3 zákona o Státním fondu podpory investic (SFPI) umožní MMR plnit jeden z důležitých úkolů obsažených ve Strategii 2023+ pro zvládání uprchlické vlny související s invazí Ruské federace na Ukrajinu (zatím neprojednáno vládou) v oblasti bydlení. Cílem opatření je podpořit přechod osob s dočasnou ochranou z nouzového ubytování do standardního nájemního bydlení. Dotazníkové šetření MMR mezi majiteli dlouhodobě prázdných bytů ukázalo, že jejich motivace k tomu, aby své byty uvedli na (nájemní) trh, by měla zahrnovat jak nefinanční složku (zajištění služeb spojených s pronajímáním, řešením povinností pronajímatele apod., aby neměli s pronájmem bytu další časové i organizační náklady), tak finanční motivaci (poskytnutí prostředků, které umožní odstranit vady bránící pronájmu bytu, nebo budou sami o sobě stimulem k rozhodnutí byt pronajímat). S ohledem na soulad s rozpočtovými pravidly a skutečnost, že většina dlouhodobě prázdných bytů je

22

ve vlastnictví fyzických osob, navrhuje se umožnit vyplácení podpory na poskytnutí dlouhodobě neobsazených bytů k pronájmu z prostředků SFPI. Podrobnosti stanoví vláda svým nařízením, jako u ostatních programů SFPI.

K čl. III bodu 2

S ohledem na koncept celého předloženého návrhu zákona je doplňovaná možnost poskytnutí podpory omezena do konce března 2024, tudíž v návaznosti na dělenou účinnost tohoto bodu se navrhuje návrat aktuálního platného znění dotčeného ustanovení zákona o Státním fondu podpory investic poté, co pozbude účinnosti navrhovaný zákon jako celek.

ČÁST TŘETÍ:

K čl. IV bodu 1 (k § 23 odst. 1):

Vypuštěním slov „, který je prováděn vysokou školou podle zvláštního právního předpisu“ se právní úprava získávání odborné způsobilosti logopeda ve zdravotnictví dává do souladu s ostatními ustanoveními zákona a neomezuje tak provádění akreditovaných kvalifikačních kurzů jen na vysoké školy, což se ukázalo v praxi jako omezující a nežádoucí, neboť vzhledem k nedostatečné kapacitě těchto kurzů prováděnými vysokými školami došlo ke ztížení a zpomalení vstupu do zdravotnické profese. Tato úprava umožní provádění akreditovaného kvalifikovaného kurzu Logopeda ve zdravotnictví i jiným akreditovaným zařízením a umožní tak rychlejší přístup do zdravotnického povolání, což je společensky žádoucí vzhledem k nedostatku logopedů ve zdravotnictví ve společnosti.

K čl. IV bodu 2 (k § 23 odst. 3):

Délka specializačního vzdělávání se bude řídit požadavky stanovenými vzdělávacím programem, a protože doba specializačního vzdělávání již nebude stanovena zákonem, bude umožněna větší flexibilita ve změnách vzdělávacího programu a jeho absolvování.

ČÁST ČTVRTÁ

K čl. V bodu 1 (§ 136 odst. 3 a 4):

Vzhledem k tomu, že praxe zaměstnavatelů při oznamování nástupu do zaměstnání u zaměstnanců, u nichž je již ode dne jejich vstupu do zaměstnání zřejmé, že jejich činnost zakládá účast na nemocenském pojištění, je dlouhodobě ustálená a pro zaměstnavatele obvyklá, navrhuje se, aby oznamování nástupu do zaměstnání u zaměstnanců s dočasnou ochranou v pracovněprávních vztazích, u nichž nelze vznik účasti na nemocenském pojištění ke dni jejich vstupu do zaměstnání konstatovat, probíhalo v obdobném režimu. Předpokládá se, že pro obě skupiny zaměstnanců bude používán i tiskopis, který zaměstnavatel používá již v současné době pro účely hlášení nástupu do zaměstnání u nemocensky pojištěných zaměstnanců.

Aby mohla evidence těchto zaměstnanců sloužit svému účelu, tj. především orgánům provádějícím kontrolu dodržování předpisů v oblasti zaměstnanosti, musí být pravidelně aktualizována. Kromě povinnosti oznámit nástup zaměstnance s dočasnou ochranou v pracovním poměru či na základě dohody o pracovní činnosti, pokud jsou zaměstnáními malého rozsahu, a zaměstnance činného na základě dohody o provedení práce do těchto zaměstnání, se proto zavádí rovněž povinnost zaměstnavatele oznamovat skončení těchto zaměstnání, nebo další změny v evidovaných údajích (např. změny jména, přímení, bydliště).

23

Postup při ohlašování těchto skutečností zaměstnavatelem bude opět prakticky shodný s již dlouhodobě zavedenými postupy používanými podle zákona o nemocenském pojištění pro hlášení obdobných skutečností u zaměstnanců, kteří jsou nemocensky pojištěni.

Vzhledem k tomu, že praxe zaměstnavatelů při oznamování svého vzniku jako zaměstnavatele v oblasti nemocenského pojištění je dlouhodobě ustálená a pro zaměstnavatele obvyklá, navrhuje se, aby oznamování jejich vzniku jako zaměstnavatele zaměstnávajícího výlučně zaměstnance – osoby s dočasnou ochranou - v pracovněprávních vztazích, u nichž nelze vznik účasti na nemocenském pojištění ke dni jejich vstupu do zaměstnání konstatovat, probíhalo v obdobném režimu (zaměstnavateli hlášenému podle tohoto ustanovení zákona o zaměstnanosti bude např. přidělen variabilní symbol obdobně, jako zaměstnavateli zaměstnávajícímu zaměstnance účastné nemocenského pojištění, který je povinen přihlásit se do registru zaměstnavatelů podle § 93 zákona o nemocenském pojištění. Předpokládá se, že pro obě skupiny zaměstnavatelů bude používán i tiskopis, který se používá již v současné době pro účely oznámení o vzniku zaměstnavatele zaměstnávajícího zaměstnance účastné nemocenského pojištění.

Aby mohla evidence těchto zaměstnavatelů sloužit svému účelu, tj. především orgánům provádějícím kontrolu dodržování předpisů v oblasti zaměstnanosti, musí být pravidelně aktualizována. Kromě povinnosti oznámit svůj vznik jako zaměstnavatele zaměstnávajícího výlučně zaměstnance s dočasnou ochranou v pracovním poměru či na základě dohody o pracovní činnosti, pokud jsou zaměstnáními malého rozsahu, a zaměstnance s dočasnou ochranou činné na základě dohody o provedení práce, kteří vstoupili do těchto zaměstnání, se proto zavádí rovněž povinnost zaměstnavatele oznamovat skutečnost, že přestal být takovým zaměstnavatelem, nebo další změny v evidovaných údajích (např. změny názvu či sídla zaměstnavatele apod.). Postup při ohlašování těchto skutečností zaměstnavatelem bude opět prakticky shodný s již dlouhodobě zavedenými postupy používanými podle zákona o

nemocenském pojištění pro hlášení obdobných skutečností u zaměstnavatelů těch zaměstnanců, kteří jsou nemocensky pojištěni.

K čl. V bodu 2 (§ 136 odst. 7):

Účelem navrhované úpravy je zavedení povinnosti zaměstnavatelů poskytovat České správě sociálního zabezpečení pověřené vedením registru všech pojištěnců v „civilní sféře“ (tj. zaměstnanců v „civilní“ sféře a nemocensky pojištěných osob samostatně výdělečně činných) a jejich zaměstnavatelů ohlašovat příslušné údaje tak, aby všichni zaměstnanci s dočasnou ochranou činní na základě pracovního poměru, dohody o pracovní činnosti a dohody o provedení práce a všichni jejich zaměstnavatelé byli vedeni v evidenci k tomu určené. Důvodem uložení této povinnosti zaměstnavatelům je zamezit situacím, kdy zaměstnavatel připraví dohodu o pracích konaných mimo pracovní poměr, popř. i pracovní smlouvu s fiktivním nízkým výdělkem až ve chvíli kontroly. Bude tak dosaženo efektivní kontroly nelegálního zaměstnávání osob, tedy těch, kteří vykonávají závislou práci bez pracovněprávního vztahu.

Ustanovení výslovně stanoví vlastní důvod celého navrhovaného opatření, a sice oprávnění příslušných orgánů vyžadovat údaje potřebné pro řádný výkon jejich činnosti. Vzhledem k tomu, že nově zaváděná evidence zaměstnanců s dočasnou ochranou a jejich zaměstnavatelů se vede právě pro účely napomoci těmto orgánům při plnění jejich úkolů, vymezuje se okruh údajů, které mohou podle tohoto ustanovení uvedené orgány vyžadovat, a rovněž okruh údajů, které budou moci být v registru pojištěnců a v registru zaměstnavatelů o zaměstnancích s dočasnou ochranou v pracovním poměru a na základě dohody o pracovní činnosti, které jsou zaměstnáními malého rozsahu, a o zaměstnancích s dočasnou ochranou činných na základě

24

dohody o provedení práce a o jejich zaměstnavatelích evidovány. Tyto údaje jsou stanoveným orgánům sdělovány v souladu s § 116 odst. 2 zákona o nemocenském pojištění.

K čl. V bodu 3 [§ 139 odst. 2 písm. d) a § 140 odst. 1 písm. d)]

S ohledem na zavedení nové povinnosti v § 136 odst. 4 jsou rozšířeny skutkové podstaty příslušných přestupků o nesplnění nové registrační povinnosti.

K čl. VI (k přechodným ustanovením):

K bodu 1:

Podle nově navrhované právní úpravy platí, že zaměstnavatel je povinen oznámit nástup zaměstnance s dočasnou ochranou zaměstnaného na základě dohody o pracovní činnosti a zaměstnance s dočasnou ochranou v pracovním poměru, jejichž zaměstnání je zaměstnáním malého rozsahu podle zákona o nemocenském pojištění, a zaměstnance s dočasnou ochranou zaměstnaného na základě dohody o provedení práce, u kterých nevznikla účast na nemocenském pojištění podle zákona o nemocenském pojištění, do evidence zaměstnanců s dočasnou ochranou, kterým nevznikla účast na nemocenském pojištění, kterou vede Česká správa sociálního zabezpečení v rámci svých registrů podle zákona o nemocenském pojištění, a to ve lhůtě do 8 kalendářních dnů ode dne nástupu takového zaměstnance do zaměstnání. To samozřejmě platí pro všechny případy, kdy k nástupu takového zaměstnance do zaměstnání dojde v den nabytí účinnosti zákona, či v den pozdější.

Přechodné ustanovení potvrzuje, že tato povinnost platí i v těch případech, kdy k nástupu takového zaměstnance do zaměstnání dojde v den nabytí účinnosti zákona, či v den pozdější, ačkoli pracovněprávní vztah, na jehož základě svou činnost vykonává, vznikl již dříve. K tomu může dojít např. v případě, kdy zaměstnanci s pevně stanoveným rozvrhem pracovní doby zabránila v nástupu do zaměstnání překážka v práci, či v případě, kdy zaměstnanec, který nemá pevně stanovený rozvrh pracovní doby (např. zaměstnanec na základě dohody o pracovní činnosti vykonávající činnost podle potřeb zaměstnavatele).

Pokud dojde k této situaci a zaměstnanec vstoupí do zaměstnání až v den nabytí účinnosti zákona, či v den pozdější, není důvod pro postup odchylný od obecné právní úpravy.

K bodu 2:

Podle nově navrhované právní úpravy platí, že zaměstnavatel, který zaměstnává pouze zaměstnance zaměstnané na základě dohody o pracovní činnosti a zaměstnance v pracovním poměru, jejichž zaměstnání je zaměstnáním malého rozsahu podle zákona o nemocenském pojištění, a zaměstnance zaměstnané na základě dohody o provedení práce, u kterých nevznikla účast na nemocenském pojištění podle zákona o nemocenském pojištění, je povinen se přihlásit do evidence zaměstnavatelů zaměstnávajících pouze zaměstnance, kterým nevznikla účast na nemocenském pojištění, kterou vede Česká správa sociálního zabezpečení v rámci svých registrů podle zákona o nemocenském pojištění, a to ve lhůtě do 8 kalendářních dnů ode dne nástupu prvního takového zaměstnance do zaměstnání. To samozřejmě platí pro všechny případy, kdy k nástupu takového zaměstnance do zaměstnání dojde v den nabytí účinnosti zákona, či v den pozdější.

Přechodné ustanovení potvrzuje, že tato povinnost platí i v těch případech, kdy k nástupu takového zaměstnance do zaměstnání dojde v den nabytí účinnosti zákona, či v den pozdější, ačkoli pracovněprávní vztah, na jehož základě svou činnost vykonává, vznikl již dříve. K tomu

25

může dojít např. v případě, kdy zaměstnanci s pevně stanoveným rozvrhem pracovní doby zabránila v nástupu do zaměstnání překážka v práci, či v případě, kdy zaměstnanec, který nemá pevně stanovený rozvrh pracovní doby (např. zaměstnanec na základě dohody o pracovní činnosti vykonávající činnost podle potřeb zaměstnavatele).

Pokud dojde k této situaci a zaměstnanec vstoupí do zaměstnání až v den nabytí účinnosti zákona, či v den pozdější, není důvod pro postup odchylný od obecné právní úpravy.

K bodu 3:

Podle nově navrhované právní úpravy platí, že zaměstnavatel je povinen oznámit nástup zaměstnance zaměstnaného na základě dohody o pracovní činnosti a zaměstnance v pracovním poměru, jejichž zaměstnání je zaměstnáním malého rozsahu podle zákona o nemocenském pojištění, a zaměstnance zaměstnaného na základě dohody o provedení práce, do evidence zaměstnanců, kterým nevznikla účast na nemocenském pojištění, kterou vede Česká správa sociálního zabezpečení v rámci svých registrů podle zákona o nemocenském pojištění, a to ve lhůtě do 8 kalendářních dnů ode dne nástupu takového zaměstnance do zaměstnání. To samozřejmě platí pro všechny případy, kdy k nástupu takového zaměstnance do zaměstnání dojde v den nabytí účinnosti zákona, či v den pozdější.

Přechodné ustanovení řeší situaci, kdy k nástupu takového zaměstnance do zaměstnání došlo

již dříve. I pro tyto zaměstnance platí, že zaměstnavatel je povinen oznámit existenci jejich pracovněprávního vztahu a jejich nástup do zaměstnání, je však samozřejmé, že v těchto případech (kromě případů vstupu do takového zaměstnání těsně před nabytím účinnosti zákona) nelze tuto povinnost splnit v osmidenní zákonem stanovené lhůtě. Stanovuje se proto náhradní lhůta, v níž zaměstnavatel tuto povinnost splní. Byla proto navržena 30denní lhůta, která je dostatečně dlouhá k tomu, aby zaměstnavatelé mohli tuto svou oznamovací povinnost splnit.

Z uvedeného pravidla se navrhuje stanovit výjimku týkající se těch pracovněprávních vztahů, které skončí nejdéle do 30 kalendářních dnů ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona. Vzhledem k tomu, že evidence zaměstnanců s dočasnou ochranou má sloužit především orgánům provádějícím kontrolu dodržování pracovněprávních předpisů a předpisů v oblasti zaměstnanosti, není důvodné trvat na ohlašování těch právních vztahů, které prokazatelně skončí již v průběhu oznamovací lhůty.

K bodu 4:

Podle nově navrhované právní úpravy platí, že zaměstnavatel, který nebyl povinen se přihlásit do registru zaměstnavatelů a zaměstnává pouze zaměstnance s dočasnou ochranou, zaměstnané na základě dohody o pracovní činnosti a zaměstnance s dočasnou ochranou v pracovním poměru, jejichž zaměstnání je zaměstnáním malého rozsahu podle zákona o nemocenském pojištění, a zaměstnance s dočasnou ochrannou zaměstnané na základě dohody o provedení práce, je povinen se přihlásit do evidence zaměstnavatelů zaměstnávajících zaměstnance s dočasnou ochranou, kterou vede Česká správa sociálního zabezpečení v rámci svých registrů podle zákona o nemocenském pojištění, a to ve lhůtě do 8 kalendářních dnů ode dne nástupu prvního takového zaměstnance do zaměstnání. To samozřejmě platí pro všechny případy, kdy k nástupu takového zaměstnance do zaměstnání dojde v den nabytí účinnosti zákona, nebo v den pozdější.

Přechodné ustanovení řeší situaci, kdy k nástupu takového zaměstnance do zaměstnání došlo již dříve. I pro tyto případy platí, že zaměstnavatel je povinen se přihlásit do evidence zaměstnavatelů vedené ČSSZ, je však samozřejmé, že v těchto případech nelze tuto povinnost

splnit v 8denní zákonem stanovené lhůtě, stanovuje se proto náhradní lhůta, v níž zaměstnavatel tuto povinnost splní. Byla proto navržena 30denní lhůta, která je dostatečně dlouhá k tomu, aby zaměstnavatelé mohli tuto svou oznamovací povinnost splnit.

Z uvedeného pravidla se navrhuje stanovit výjimku týkající se zaměstnavatelů, kteří nebyli dosud povinni se přihlásit do registru zaměstnavatelů a dojde u nich k situaci, že pracovněprávní vztahy všech jejich zaměstnanců s dočasnou ochranou skončí nejdéle do 30 kalendářních dnů ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona. Vzhledem k tomu, že evidence zaměstnavatelů zaměstnávajících pouze zaměstnance s dočasnou ochranou má sloužit především orgánům provádějícím kontrolu dodržování pracovněprávních předpisů a předpisů v oblasti zaměstnanosti, není důvodné trvat na přihlašování zaměstnavatelů zaměstnávajících zaměstnance s dočasnou ochranou, kteří jsou zaměstnání na základě dohody o pracovní činnosti a zaměstnance s dočasnou ochranou v pracovním poměru, jejichž zaměstnání je zaměstnáním malého rozsahu podle zákona o nemocenském pojištění, a zaměstnance s dočasnou ochrannou zaměstnané na základě dohody o provedení práce, pokud pracovněprávní vztahy všech těchto zaměstnanců prokazatelně skončí již v průběhu oznamovací lhůty.

ČÁST PÁTÁ

K čl. VII bodu 1, 4 a 5 (k § 93 odst. 1, § 122, § 123):

Tyto změny zákona o nemocenském pojištění jsou navrženy v souvislosti s novými povinnostmi pro zaměstnavatele, které stanoví zákon o zaměstnanosti (§ 136 odst. 3 a 4). Jedná se o rozšíření evidence ČSSZ o osoby požívající dočasnou ochranu, které jsou v pracovním poměru nebo činné na základě dohody o pracovní činnosti, jejichž zaměstnání je zaměstnáním malého rozsahu podle zákona o nemocenském pojištění, nebo činné na základě dohody o provedení práce. V této souvislosti se rozšiřuje registr pojištěnců a registr zaměstnavatelů, jejichž správcem je ČSSZ.

K čl. VII bodu 2 a 3 (k § 94 odst. 1):

Zavádí se nová povinnost pro zaměstnavatele hlásit den nástupu do zaměstnání u zaměstnanců požívajících dočasnou ochranu, kterým pracovní právní vztah nezačal účast na nemocenském pojištění. Pokud zaměstnavatel oznámí ve smyslu navrhované právní úpravy nástup zaměstnance do zaměstnání nezakládajícího účast na nemocenském pojištění, pak v případě, kdy po několika měsících trvání tohoto zaměstnání vznikne tomuto zaměstnanci účast na nemocenském pojištění, nebude zaměstnavatel muset u tohoto zaměstnance znovu oznamovat nástup tohoto zaměstnance do zaměstnání. Účast na pojištění tohoto zaměstnance zjistí OSSZ vždy po uplynutí kalendářního roku z evidenčního listu důchodového pojištění a v průběhu roku v případě, že bude předkládána příloha k žádosti o dávku nemocenského pojištění.

ČÁST ŠESTÁ

K čl. VIII bodu 1 (k § 1 odst. 1 písm. b):

Podle nové úpravy již nebude dočasná nouzová přístřeší ve stávajícím pojetí realizována, proto dochází k úpravě daného ustanovení. Dočasná přístřeší bude poskytována pouze osobám žádajícím o dočasnou ochranu nebo čekajícím na podání žádosti o dočasnou ochranu po svém vysídlení z Ukrajiny, a to do doby vyřízení jejich žádosti, přičemž tyto kapacity bude zajišťovat

27

přímo Ministerstvo vnitra. Doba, kterou osoba stráví v takto poskytnutém přístřeší, se nebude započítávat do maximální doby pro poskytování bezplatného ubytování.

K čl. VIII bodu 2 (k § 4 odst. 5)

Návrhem dochází k tomu, že společně s účinností dochází na základě politického rozhodnutí k tomu, že zázemí pro registraci osob, které žádají o dočasnou ochranu, bude zajišťovat Ministerstvo vnitra. V rámci tohoto zázemí bude zajištěno místo pro podání a příjem žádostí o dočasnou ochranu, jejich vyřizování. V případě, kdy nebude možné udělit dočasnou ochranu „obratem“, bude žadatelům zajištěno přístřeší. Jestliže osobě bude udělena dočasná ochrana, bude jí v rámci tohoto zázemí přiděleno i ubytování, bude-li jej potřebovat. Zajištění kapacit ubytování, tj. uzavírání smluv s konkrétními provozovateli ubytovacích zařízení, zůstává i nadále v gesci krajů.

K čl. VIII bodu 3 (k § 6 odst. 5)

Daný postup platí i pro osoby, kterým byla dočasná ochrana udělena v jiném členském státě. Rozdílný přístup není důvodný.

K čl. VIII bodu 4 (k § 6b)

Navrhovaným ustanovením dochází především k tzv. časovému zastropování poskytování bezplatného ubytování osob s dočasnou ochranou v ubytovacích kapacitách, které jsou zařazeny v evidenci podle § 6d zákona. Jedná se tedy o ubytování, které je osobám přidělováno na základě jejich žádosti skrze tzv. systém HUMPO. Zákon vymezuje tzv. přidělující orgány (Ministerstvo vnitra, Hasičský záchranný sbor České republiky a Policie České republiky), přičemž se předpokládá, že přidělení ubytování budou činit přímo tyto subjekty, případně tak budou činit skrze externí subjekty, které si na tuto činnost zasmělní.

Výslovně se stanoví, že osoba s dočasnou ochranou může být bezplatně ubytována maximálně po dobu 150 dnů. V praxi se vyskytují případy, kdy jsou cizinci postupně ubytováni v jednotlivých ubytovacích zařízeních, proto se dále stanoví, že bude docházet i ke sčítání dob strávených v jednotlivých objektech sloužících k ubytování. Počátek běhu maximální doby bude dán dnem, kdy dojde k udělení dočasné ochrany. Využit bezplatného ubytování tak lze pouze prvních 150 dní od udělení dočasné ochrany. Pokud osoba do takto přiděleného ubytovacího zařízení nenastoupí, bude se na ni pohlížet tak, že ubytování opustila, tedy vyčerpala maximální dobu pro bezplatné ubytování.

Pokud cizinec odmítne přidělené ubytování, případně jej bez vážných důvodů nezávislých na jeho vůli opustí, bude platit, že vyčerpá maximální dobu ubytování. Těmito důvody se rozumí zejména okolnosti vzniklé nezávislé na vůli cizince, tedy například ty vzniklé na straně provozovatele ubytovacího zařízení, nebo takové, které by vedly k tomu, že konkrétní ubytování nemůže cizinec užívat (např. zdravotní stav- bezbariérovost apod.). Zavádí se dále vyvrátitelná domněnka, že v případě, kdy cizinec déle než 10 dnů po sobě jdoucích nebude v zařízení pobývat, aniž by to oznámil provozovateli, pak se na něj bude pohlížet tak, že ubytování opustil, tedy vyčerpá maximální dobu pro bezplatné ubytování.

Účelem zastropování je motivovat cizince po určitém časovém úseku k větší adaptaci, a tedy uvolnit ubytovací kapacity pro ty, kdo je skutečně potřebují.

Zavádí se kategorie tzv. zranitelných osob, na něž se žádné časové omezení poskytování bezplatného ubytování nebude vztahovat. Tyto kategorie byly vymezeny v návaznosti na návrhy Ministerstva práce a sociálních věcí.

Hejtman kraje bude mít i nadále povinnost v rámci území kraje zajišťovat kapacity pro ubytování, a to prostřednictvím dohod uzavíraných s konkrétními provozovateli ubytovacích

zařízení. Návrhem se stanoví, že mezi těmito ubytovacími kapacitami nebudou byty. Ubytování by mělo být zajišťováno v objektech, kde je možné hromadné ubytování. Prostřednictvím přechodného ustanovení se stanoví, že k vynětí bytů z ubytovacích kapacit, které mají sloužit k bezplatnému ubytování, by mělo dojít k 1. 7. 2023. Tato doba umožní krajům ukončit sjednané smlouvy.

Přidělování konkrétního ubytování bude v kompetenci tzv. přidělujících orgánů, jimiž jsou Ministerstvo vnitra, Hasičský záchranný sbor České republiky a Policie České republiky. Není přitom vyloučeno, aby přidělováním ubytování přidělující orgány pověřily externí subjekty. Cizinec po přidělení ubytování obdrží písemnou informaci s potřebnými údaji. Tento dokument bude sloužit i provozovatelům ubytování, neboť ti budou moci lépe ověřit, že se

skutečně jedná o osobu, které bylo ubytování přiděleno.

V případech, kdy dojde k tomu, že nějaká ubytovací kapacita ze systému vypadne (provozovatel ukončí dohodu apod.), bude docházet ke změnám ubytování. Při této činnosti kraj poskytne Ministerstvu vnitra součinnost spočívající například ve vytipování vhodného zařízení, kam bude možné ubytované osoby přesunout, případně tuto kapacitu zajistí. Změnou přiděleného ubytování nelze chápat to, že ubytovaná osoba bude nespokojena například s kvalitou takto přiděleného ubytování, a tedy se bude domáhat ubytování v jiném zařízení, ani situaci, kdy si najde práci v jiném regionu.

Provozovatelům zařízení, která slouží pro potřeby ubytování, se ukládají dílčí povinnosti aktualizovat v evidenci ubytování (současné HUMPO) údaje o volných místech apod.

K čl. VIII bodům 5 a 6 (k § 6c)

Jedná se v podstatě o legislativně technické úpravy, které reflektují obsahovou změnu ustanovení.

K čl. VIII bodu 7 (k § 6d odst. 1)

Rozšiřuje se obsah evidence ubytování (tzv. HUMPO), zejména bude evidováno, zda se v případě cizince jedná o tzv. zranitelnou osobu. Tato skutečnost je rozhodná pro to, zda se na cizince vztahuje či nevztahuje časové zastropování poskytování bezplatného ubytování.

K čl. VIII bodu 8 (k § 6d odst. 2)

Jedná o zpřesnění ustanovení, kdy je doplňován výslovný odkaz.

K čl. VIII bodu 9 (k nadpisu § 6e)

Jde o lepší vyjádření obsahu ustanovení.

K čl. VIII bodu 10 (k § 6e odst. 1)

Dochází ke zpřesnění, že provozovatel ubytování má nárok na paušální náhradu na ubytování pouze za osoby, kterým je ubytování poskytováno bezplatně.

K čl. VIII bodu 11 (k § 6e odst. 5)

Dílčí upřesnění kompetencí krajských úřadů.

K čl. VIII bodu 12 (k § 6f odst. 1)

Výslovně se vymezuje, v čem spočívá koordinační úloha hejtmána.

K čl. VIII bodu 13 (k § 6f odst. 3)

Jedná se pouze o nezbytné upřesnění, které je vyvoláno novou dikcí § 6d a § 6e. Nadále platí, že uzavírání písemných dohod mezi provozovatelem dočasného nouzového přístřeší nebo nouzového ubytování a ubytovanou osobou nemůže být pokládáno za výkon přenesené působnosti orgány kraje nebo obce.

K čl. VIII bodu 14 (k § 7 odst. 2)

Navržená úprava cílí na řešení zcela specifických situací některých pojištěnců s udělenou dočasnou ochranou, u nichž uplyne lhůta 150 dní, po které přestávají být automaticky státními

pojištěnci. U těch, kteří nebudou zaměstnání nebo vedeni jako státní pojištěnci z jiných důvodů (zejména jako uchazeči o zaměstnání) a zároveň bude jejich zdravotní stav natolik vážný, že jim objektivně neumožní ucházet se o zaměstnání, se navrhuje, aby zdravotní pojišťovně doložili výpisem ze zdravotnické dokumentace závažný zdravotní stav (typicky se bude jednat o osoby upoutané na lůžko, u nichž nelze vydat rozhodnutí o invaliditě 3 stupně, ženy v rizikovém těhotenství, osoby s onkologickými onemocněními v posledních stádiích paliativní péče apod.), z něž bude vyplývat dlouhodobá nemožnost zaměstnání. Zdravotní pojišťovna po posouzení zdravotnické dokumentace tyto osoby zařadí mezi státní pojištěnce.

Návrh cílí především k vyřešení složitých situací některých osob s dočasnou ochranou, které by v postavení standardního pojištěnce byly pojištěny z jiného důvodu (např. z důvodu uznání invalidity 3. stupně nebo uznání těžkého stupně závislosti). Fakticky by se mělo jednat o jednotky až desítky osob, u nichž zdravotní stav fakticky brání k zařazení mezi uchazeče o zaměstnání, resp. plnění povinností s tím souvisejících a zároveň významně ztěžuje povinnost platit pojistné jako osoba bez zdanitelných příjmů.

K čl. VIII bodu 15 (k § 7aa)

Navrhovaná úprava reaguje na předpoklad, že v souvislosti s probíhající agresí Ruské federace na Ukrajině může v průběhu prvního pololetí roku 2023 na území České republiky přicestovat statisíce vysídlených obyvatel Ukrajiny. Tato skutečnost může představovat zásadní nápor na tuzemský zdravotní systém. Z tohoto důvodu je nezbytné vytvořit dočasné mechanismy posilující racionalizaci poskytování zdravotní péče za těchto okolností, a to v co nejkratším čase a na místech, kde by dosud standardními prostředky nemohla být v takto krátkém čase poskytována. Návrh tak má zajistit možnost zajištění ambulantní péče těmto osobám i s tím záměrem, aby nedocházelo k přehlcení zdravotnických zařízení, ordinací praktických lékařů a ambulantních specialistů v případě, že by museli tuto péči vyhledávat ve zdravotnických zařízeních.

Účelem navrhované právní úpravy je vytvoření sítě míst prvního kontaktu pro pacienty z výše uvedeného důvodu se dočasně zdržující na území České republiky. Tato pracoviště se budou nacházet mimo zdravotnická zařízení zejména v místech dočasného ubytování těchto osob a budou sloužit jako místa poskytování základní zdravotní péče těmto pacientům.

Pro vytvoření sítě těchto míst prvního kontaktu se využije stejný postup jako pro poskytování preventivní péče mimo zdravotnické zařízení na základě povolení podle ustanovení § 11a zákona o zdravotních službách. Možnost udělení povolení a jeho další platnost bude podmíněna trváním stavu zdravotního ohrožení, který může vyhlásit vláda v souvislosti s válečným konfliktem na Ukrajině a z něho plynoucí migrační situací. Tím se zamezí nadužívání tohoto institutu nad dobu nezbytně nutnou.

Péče poskytována na těchto místech nebude nahrazovat péči ve zdravotnických zařízeních;

30

bude-li vyžadovat zdravotní stav pacienta péči, kterou lze poskytnout pouze ve zdravotnickém zařízení, poskytovatel poskytující péči na tomto místě učiní všechny potřebné kroky k alokaci takového pacienta do vhodného zdravotnického zařízení ambulantní, jednodenní nebo lůžkové péče.

Povolení k poskytování zdravotní péče prostřednictvím míst prvního kontaktu místně příslušný

krajský úřad udělí pouze žadateli, který je oprávněn poskytovat ambulantní péči alespoň v některém z oborů, které Ministerstvo zdravotnictví stanoví v opatření obecné povahy. Tím bude rovněž zamezeno nadužívání tohoto dočasného institutu a zabezpečeno poskytování zdravotní péče v těchto místech na náležité odborné úrovni. Za cílem předcházení vzniku a šíření infekčních onemocnění bude udělení povolení zároveň podmíněno souhlasným závazným stanoviskem místně příslušné krajské hygienické stanice.

Při stanovování opatření obecné povahy je pro tento výjimečný případ vyloučena aplikace § 172 správního řádu s tím, že okolnosti, podle kterých stanoví se stanoví jak obory péče, tak také podrobnosti paušálních plateb (viz níže), budou Ministerstvu zdravotnictví známy a bude nezbytné reagovat na nastalou situaci co nejrychleji, aby byl zajištěn cíl úpravy – tj. poskytovat péči v objektech ubytování osob s dočasnou ochranou a nezahltit nemocnice, a čekárny praktiků a ambulantních specialistů. Navíc se předpokládá, že příslušné opatření obecné povahy bude vydáno pouze jednou, neboť se předpokládá, že půjde o řešení nárazové a krátkodobé situace, a proto by až ex post provedené námitkové řízení bylo z tohoto pohledu nadbytečné.

Správní akt, který je definován v § 7aa odst. 3, podle názoru Ministerstva zdravotnictví naplňuje definici opatření obecné povahy jakožto správního aktu smíšené povahy s konkrétně určeným předmětem regulace (například obory ambulantní péče) a obecně vymezeným okruhem adresátů (v tomto případě poskytovatelé zdravotních služeb), jak je o tomto institutu refarováno například v rozsudku rozšířeného senátu NSS 5 As 85/2015-36 (bod č. 18). Co se týče možnosti stanovit podrobnosti paušální platby pomocí opatření obecné povahy, je tento institut v návrhu uveden jako pojistka pro případ, že by zdravotní pojišťovny a poskytovatelé zdravotních služeb nebyli schopni dojít k dohodě na výši paušální platby. Vzhledem k potřebě stanovit tyto detaily co nejdříve po vyhlášení stavu zdravotního ohrožení, a tím zajistit dostupnost péče, se navrhuje využití opatření obecné povahy.

V odstavci 4 je stanoveno, že zdravotní pojišťovna uzavře s poskytovateli poskytujícími péči podle odstavce 1 dodatek ke smlouvě obsahující podrobnosti o rozsahu a úhradě této péče. Vzhledem k tomu, že zdravotní péče podle odstavce 1 bude poskytována stávajícími smluvními poskytovateli zdravotních pojišťoven, je k smluvnímu zajištění této péče dostatečné uzavření smluvního dodatku rozšiřující stávající smluvní vztah.

V dodatku se především stanoví rozsah nově poskytovaných služeb, čímž je v kontextu specifik péče podle odstavce 1 myšleno především adekvátní personální zajištění jednotlivých míst poskytování zdravotních služeb. Zdravotní pojišťovny mají nejlepší a nejaktuálnější informace o poptávce po péči v jednotlivých místech a jsou schopny vydefinovat, jaký rozsah péče je potřeba nasmlouvat pro pokrytí této poptávky. Obory péče, které je možné tímto způsobem nasmlouvat, jsou pak stanoveny opatřením obecné povahy podle odstavce 3.

Společně s rozsahem nově poskytované péče se v dodatku ke smlouvě stanoví i podrobnosti o způsobu úhrady této péče. Vzhledem k charakteru poskytované péče a okruhu osob, kterým je péče poskytována (včetně nepojištěných osob, které se pouze dočasně zdržují na území České republiky), se předpokládá paušální forma úhrady, v rámci které nebudou vykazovány

jednotlivé zdravotní služby konkrétním osobám. Místo toho bude stanoven paušál na jeden den poskytování služeb, a to podle rozsahu péče dohodnutého v dodatku. V praxi to typicky bude znamenat paušál na jeden den činnosti zdravotnického pracovníka, resp. jeden den činnosti

dvojice lékař - sestra, což je nejčastější personální kombinace v ambulantní péči. Paušální úhrada bude zahrnovat nejen poskytované výkony, ale také léčivé přípravky, zdravotnické prostředky a potraviny pro zvláštní lékařské účely, kterými budou zdravotničtí pracovníci vybavovat ošetřované osoby přímo jako součást poskytování zdravotní péče.

V případě, že by se zdravotní pojišťovna s poskytovatelem zdravotních služeb nedomluvila na znění dodatku ke smlouvě v oblasti úhrady zdravotních služeb poskytovaných podle odstavce 1, může podrobnosti úhrady stanovit Ministerstvo zdravotnictví opatřením obecné povahy dle odstavce 3. V opatření bude stanovena paušální platba za jeden den poskytování zdravotních služeb dle různých skupin rozsahu poskytovaných služeb. Při stanovení paušální platby se bude převážně vycházet z průměrné denní úhrady typizovaných poskytovatelů primární péče (tj. ordinace všeobecného praktického lékaře s personálním vybavením jednoho lékaře a jedné sestry), navýšené o motivační příspěvek v rozsahu 10-20 % zohledňující náročnost poskytování služeb mimo zdravotnické zařízení a dále navýšené o hodnotu průměrné denní preskripce typizovaného poskytovatele primární péče. Tímto způsobem budou v paušální platbě zahrnuty typické zdravotní služby, léčivé přípravky a zdravotnické prostředky, o kterých lze předpokládat, že budou poskytovány nebo vydávány osobám migrujícím z Ukrajiny.

K čl. VIII bodu 16 (k § 9 odst. 2)

Ustanovení vymezuje platnost jednotlivých ustanovení zákona.

K čl. IX (k přechodným ustanovením):

Stanoví se pravidla pro zápočet doby strávené v ubytování poskytovaném podle dosavadní právní úpravy do maximální doby poskytování bezplatného ubytování dle nové úpravy.

Aby nedošlo k tomu, že v souvislosti s časovým zastropováním poskytování bezplatného ubytování se osoby s dočasnou ochranou ocitnou tzv. na ulici, je navrhována určitá ochranná lhůta, která i po nabytí účinnosti navržené úpravy poskytne těmto osobám přiměřený čas k tomu, aby si našly jiné ubytování, případně se s provozovatelem ubytovací kapacity dohodly na podmínkách, za nichž budou moci v těchto zařízeních zůstat.

Výslovně se stanoví, že kapacity, které byly nasmlouvány kraji pro účely tzv. dočasného nouzového přístřeší, se po účinnosti navržené právní úpravy stávají kapacitami pro ubytování podle nové právní úpravy.

ČÁST SEDMÁ

K čl. X:

Účinnost zákona se navrhuje s výjimkami stanovit dnem 1. dubna 2023. Úpravy zákona č. 66/2022 Sb. se navrhuje s účinností k 1. červenci 2023, s výjimkou ustanovení o prodloužení platnosti zákona č. 66/2022 Sb., které se navrhuje stanovit již dnem 31. března 2023, a ustanovení, které umožní s předstihem vznik informačního systému pro evidenci bytů pro cizince s dočasnou ochranou. Účinnost úpravy zákona č. 65/2022 Sb. se navrhuje k 1. dubnu 2023, s výjimkou ustanovení, kterým se z nouzového ubytování vyčleňují byty,

vyčlenění bytů ze systému ubytování, který je zajišťován prostřednictvím krajů, dochází s účinností k 1. červenci 2023. Kraje získají dostatečný časový prostor pro ukončení případných smluv na tyto ubytovací kapacity, které se tak budou moci přesunout do evidence bytů, tj. systému, který bude spravovat Ministerstvo práce a sociálních věcí. Zároveň je zakotvena dočasnost úpravy navrhované změny zákona č. 211/2000 Sb., o Státním fondu podpory investic, ve znění pozdějších předpisů, do 31. března 2024.

Současně se časově omezuje platnost některých částí zákona.